

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
		अ	
९	(२७६)	अउमकारेसीं	अकार, उकार व मकार या अंकाराच्या तीन मात्रांसह
१८	(७२२)	अकरणीय	निषिद्ध, अकर्तव्यरूप
१८	(१०)	अकल्पनाख्यकल्पतरु	कल्पनारहित परमात्म स्वरूपास देणारा कल्पवृक्ष
१८	(४९२)	अंकसळा	धातूला कसोटी लावून तिची परीक्षा करणारा
१७	(३९५)	अखरे	खोटे
१७	(२१६)	अंगतुक	शरीराचा आकार व वजन
९	(३९१)	अगरू	चंदनविशेष
११	(२५७)	अंगलग	आश्रय
१५	(९९)	अंगवसा	ढगळा, शेंडा
१७	(२४६)	अंगहीन	हीन अंगना किंवा पण्यांगना
९	(४८४)	अंगानिळ	अंगावरून येणारा वारा
८	(९४)	अग्निस्थान	योगशास्त्रात सांगितलेले भ्रुकुटीमधील द्विदल चक्र, मूलाधार
९	(४७५)	अग्रहार	इनाम दिलेली जमीन
३	(१२३)	अघ	पाप
११	(७०८)	अंग्रि	पाय, चरण
२	(२३२)	अचुंबित	अस्पृष्ट
१८	(११९४)	अच्युत	आपल्या स्थानापासून भ्रष्ट न होणारा
४	(४४)	अज	जन्मरहित

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१३	(२२८)	अजंगम	झाड
१८	(११९३)	अजर	जरारहित
३	(१४२)	अजा	शेळी
१३	(२२९)	अजातशत्रू	ज्याला कोणीच शत्रू नाही असा
७	(१७३)	अटवी	अरण्य
६	(७७)	अटुवे	संकोचित
१७	(३४१)	अढंच	थोर, समर्थ
१५	(१९१)	अणगट	अंकुर
६	(२९७)	अणिमादिक	अणिमा, महिमा, लघिमा, गरिमा, प्राप्ती, प्राकाम्य, ईशित्व, वशित्व या आठ सिद्धी.
१८	(११९७)	अणु	सूक्ष्म
१८	(३६)	अणुआर	चाराचुरा
१	(१५०)	अंतक	यम
६	(२५४)	अंतज्योति	प्रत्यग्आत्माज्योती
१३	(५१८)	अतिकाश्य	अतिशय रोडपणा
१८	(८)	अतिकृतकंदर्पसर्पदर्प	कामरूपी सापाचा गर्व अपमानित, नाहीसा करणारा
५	(२)	अतिरस	अतिशयपणा, आग्रह
७	(१६१)	अतीतली	होऊन गेलेली
१	(२२०)	अंतुरी	अंतःपुरातील स्त्री
१४	(२९९)	अर्थपंथे	विवेकरूपी अर्थाच्या मार्गाने
१३	(२०३)	अदंभित्व	ढोंगीपणाचा अभाव

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१३	(९५०)	अदळपण	असमर्थता
१७	(३३२)	अद्वैतत्वे	आत्मत्वाने
१६	(१)	अद्वयाब्जिनिकाश	अद्वैत स्थितिरूपी कमलिनीचा विकास करणारा
१३	(१)	अधिकरण	आश्रयस्थान
९	(१०६)	अधिष्ठी	अंगीकार करतो
३	(१३८)	अध्वर	यज्ञ
१	(२२६)	अनकळित	संपूर्ण, निबर, प्रयासरहित, अडचणींत न पडता
११	(२२५)	अनंग	मदन, अंगहीन
८	(१२१)	अनघडु	आपापली कामे करण्यास असमर्थ अशी स्थिती
१८	(३३३)	अनपायिनी	नित्य, अविनाशी
१२	(१)	अनवरत	अखंड
९	(१६२)	अनावरण	वस्त्रात गुंडाळता न येण्यासारखा
१४	(४०६)	अनावृत	निरावरण
१५	(४९५)	अनुकरणे	सारखे होणे, तादात्म्य पावणे
५	(१३८)	अनुकार	प्रतिबिंब
६	(२७४)	अनुहत	प्राणवायूच्या आघाताशिवाय उत्पन्न होणारा आवाज
१४	(११३)	अनुवृत्ति	अनुक्रम
४	(३०)	अनुसंग	निकट संबंध
५	(१६५)	अनुसार	अनुसरणीय मार्ग
२	(१५३)	अनुस्यूत	अखंड

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१	(६४)	अपत्य	मूल
६	(१५८)	अपवर्ग	मोक्ष
१३	(५६९)	अपवाड	असामर्थ्य
१८	(८)	अपह	विनाश करणारा
९	(१५८)	अपाणि	हस्तरहित
१३	(१०७५)	अपांपति	समुद्र, जलस्वामी
४	(१२७)	अपावृत्त	प्रकट, उद्धटित
१६	(१५३)	अपैशून्य	इतरांचा दोष काढून टाकून त्यास सद्गुणसंपन्न करणे, गुणग्राहक दृष्टी.
१८	(१४३८)	अप्रमाद	अनवधान न करता
१	(६)	अंबर	वस्त्र, आकाश
१५	(२८४)	अंबु	पाणी
१८	(६)	अंबुद	ढग
१५	(३)	अबोट	अनामिका
१५	(१६७)	अभिचार	जारणमारण
२	(२००)	अभिभवणें	पराभूत करणे
१६	(९९)	अभिज्ञ	परिपूर्ण माहितगार, पूर्ण जाणकार
५	(१६६)	अभोळ	दुर्बल, अनधिकारी
१३	(६६०)	अभ्यर्चणें	पूजा करणे
१२	(१६८)	अमर्ष	क्रोध
९	(१४२)	अमानुष	मनुष्यदेहधर्मरहित

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(१८२)	अमोडी	न मोडलेले, साग्र
४	(१३१)	अरणी	घासून अग्नी उत्पन्न करण्याचे यज्ञातील लाकूड
१८	(१७९८)	अरव	बन, राई
१०	(१)	अरविंद	कमल
२	(२७४)	अरुता	कमी प्रतीचा, अलीकडचा
१८	(१४२)	अरुवार	सुंदर, मृदु
२	(२५३)	अर्जणें	मिळविणे
३	(१९५)	अर्थवाद	अतिशयोक्तिपूर्ण बोलणे
१४	(२९९)	अर्थपंथे	विचाररूपी अर्थाच्या मार्गाने
९	(२७०)	अर्धनारीनटेश्वर	आपल्या अर्ध्या अंगाने पार्वतीस दाखविणारी शंकराची मूर्ती.
८	(११५)	अर्ध बिंब	ॐकाराची अर्धबिंबाकृती अर्धमात्रा
१०	(२४४)	अर्यमा	पितरांतील मुख्य पितृदेव
१०	(२१५)	अलक	केस
११	(२४९)	अलिकुले	भ्रमरांचे समुदाय
१६	(२२७)	अल्पक	दरिद्री पुरुष, क्षुद्र बुद्धीचा
१५	(३०३)	अवखळा	न्यूनता, अपूर्णत्व
११	(८४)	अवगणीया	सोंग
१	(२६)	अवगाहन	स्नान
३	(५७)	अवबोध	जागृती
४	(१३८)	अवभृथ	यज्ञसमाप्तीचे शेवटचे स्नान

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१३	(२९)	अंवस	अमावास्या
१८	(१४७६)	अविरजी	न विरजलेले
११	(२५८)	अविसाळ	घरटे
१०	(१२९)	अव्यंगवाणे	अनित्यत्व, सातिशयत्वादी दोषरहित
१८	(७१९)	अव्हांटा	आडमार्ग
१३	(७७१)	अव्हांसव्हां	हवे तसे, स्वैररूपाने
१८	(१०२६)	अशन	भोजन
९	(४२२)	अष्टांग	यम, नियम, आसन, प्राणायाम, प्रत्याहार, धारणा, ध्यान व समाधी ही योगाची आठ अंगे.
१०	(३२२)	असकें	पूर्ण, सर्व
४	(१७७)	असंगडे	विसदृश, विलक्षण
१३	(३१)	असंभड	अमोज, अमाप
८	(२४)	असमसहास	असंख्यात, असीम
१५	(३०४)	असांगडे	निरुपम, अवर्णनीय
१७	(१८७)	असिका-असिकें	संपूर्ण
१६	(३७३)	असितपत्रतरुवर	तरवारीच्या धारेप्रमाणे तीक्ष्ण पानांची झाडे
९	(१७३)	असिवार	घोडेस्वार
१८	(१८९)	असुरवाड	क्लेश, कष्ट
१५	(७४)	असौरभ्य	सुवास घेता येण्यास अशक्य
९	(५१५)	अहाकटा	अरेरे ! कीवेचा उद्गार !
११	(३५१)	अहाळ बाहळी	भयाग्नीमुळे भाजून मेलेली

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१३	(२८०)	अक्षम	असमर्थ
		आ	
१२	(२०५)	आकांक्षिती	इच्छितात
२	(१)	आकुल	व्याप्त झालेला
१३	(९३८)	आंख	आकड्यांचा मेळ, बेरीज
६	(३१६)	आखर	अक्षर
१३	(८४७)	आखेंलेखें	आकडे मांडून, अक्षर वर्णादी लिहून
१५	(१०३)	आंगवसा	आंगी असलेली आवरणे
१५	(९२)	आगारा	अंकुर
१३	(४५)	आघाट	हद्द, सीमा, भाग, फाटे
१३	(३७१)	आचार्योपपास्ती	श्रीगुरुसेवा
९	(२६७)	आज्य	हवन करण्याचे तूप
५	(२३२)	आंठी	दृढ आलिंगन
१५	(८८)	आटुळणें	बांधणे, पुष्ट होणे
१८	(३६)	आडऊ	ओबडधोबड दगडाचे डबर
६	(५५)	आडकंठ	अवघड कडा
११	(४७८)	आडखिळा	निशाण, लगोऱ्याची रचना
११	(६०३)	आडणी	मर्यादा
१५	(१५०)	आडफुटणें	मध्येच आडवे फुटणे
६	(४)	आडमुठी	मिळण्याचा संभव नसता, अनायासे, असीम

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१६	(२०३)	आडवंगी	अडथळा, आडकाठी
१३	(६३४)	आडस	खोळंबा, अडथळा
१३	(७००)	आडें	उंबरा
१५	(३८२)	आणियाळें	तीक्ष्ण, अणकुचीदार
१६	(७२)	आते	बनते, होते
१६	(४४५)	आत्मचोर	आत्मघातकी
१	(५४)	अदिवंद्य	पहिल्यांदा वंद्य, वंदनीय
११	(६०६)	आधलें	उत्सुक
१३	(२३)	आधाधिला	भ्यालेला
६	(१९३)	आधारद्रुम	आधारचक्ररूपी वृक्ष
६	(२८९)	आधारू	निरोध, निग्रह
१८	(१००५)	आनंदकणुही	आनंदाचा कणुही
१५	(३६८)	आपंगणे	आश्रय करणे, संपादन करणे
२	(१३९)	आपजणे	वाटणे, उत्पन्न होणे
१३	(५६६)	आपदा	आपत्ती, दुर्दशा
९	(५२७)	आपादकंचुकित	पायापासून मस्तकापर्यंत अंगरखा घातल्यासारखे
३	(५१)	आपादणे	स्वीकार करणे, प्रयत्न करून मिळविणे
१७	(३८)	आपादन	संपादन
११	(६६५)	आपांपरी	दुर्दशा, अव्यवस्था
१	(२५६)	आपूविणें	बुडविणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१७	(२८०)	आफळणें	हापटणे
११	(३४२)	आंबुखणे	पेटविणे, प्रदीप्त करणे
१८	(७०९)	आंबुखा	शितोडा
१३	(७२३)	आंबुथणें	वाढणे, उजळणे
१३	(९७९)	आंबुला	नवरा, पुरुष
९	(४२१)	आभिजात्य	जन्मतःच कुलीन, उत्तम कुलवान
१८	(२४३)	आम्नाय	वेद
११	(३०८)	आयतन	घर
१८	(१७७२)	आयस	लोखंड
७	(६८)	आया	साध्य, स्वाधीन
१८	(९३६)	आयास	श्रम
१३	(७२५)	आर	अजगर, अंकुर
१	(११०)	आराडणें	अपिलेले असणे, अनुसरणारे असणे
४	(२४)	आरौतें	पूर्वी, अगोदर
१५	(७५)	आन्हां	अलीकडे
१८	(८१३)	आलोकी	प्रकाशात
६	(१३१)	आवगे	घेतो, येतो
१८	(१६६०)	आवांका	विचार, अभिप्राय, सारांश
१३	(२८)	आवारी	देखरेख करणारा
९	(१८२)	आवाळुवे	ओठाचे काठ, ओष्ठप्रांत

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
२	(२५६)	आवृत	व्याप्त, व्यापलेले
३	(९)	आव्हाट	आडरस्ता, आडमार्ग
१६	(५)	आसकड	अडचणीची जागा
१८	(६०७)	आसका	संपूर्ण
११	(४५३)	आसतुटी	निराश
१६	(४२९)	आसलग	सोपे, अतिजवळ
१	(१३०)	आस्फुरिणे	वाजविणे
२	(३२३)	आहत	जोराने ताडन केलेली
१७	(३६१)	आहवनियादि	गार्हपत्य, आहवनीय व दक्षिण हे तीन अग्नी.
२	(१९६)	आहाणा	घातक, हानीस कारण
१३	(२३५)	आहाळणी	ताप, वास
१८	(१७७६)	आळियाडे	हट्ट, लळे
१८	(१०३८)	आज्ञा	योगशास्त्रात सांगितलेले एक चक्र
		इ	
१३	(४०२)	इटाळ	दगड, विटांचे तुकडे
६	(२४४)	इडा	डाव्या नाकपुडीतून वारा वाहणारी नाडी
१५	(२६७)	इदंता	हेपणा, संनिकृष्ट, पुरोवतिदर्शक
१	(१७)	इभ	हत्ती
१३	(५०२)	इसाळ	ब्रह्मराक्षस अथवा अस्सल सर्प
१२	(२००)	इक्षुदंडु	ऊस

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
		ई	
२	(३५८)	ईषत्	किंचित
१	(१५)	ईक्षण	दृष्टी
		उ	
१३	(३४)	उखिता	प्रवासी, वाटसरू
१३	(६६)	उखिविखि	ऊहापोह, वादविवाद
१३	(५३१)	उखि	हकालपट्टी
९	(४०४)	उगाणणे	झाडून हिशेब देणे
१८	(५२२)	उगाणा	माप, मोज
१३	(४२०)	उगाळू	पान खाऊन चघळलेला विडा
५	(५४)	उजगरा	जागृती, जागरण
६	(१५५)	उजुकार	सरळ मार्ग, सरळपणा
२	(६८)	उझीवन	उत्तेजन, उत्कर्ष
१८	(७२५)	उडवा	ढीग
१७	(९७)	उंडी	गोळा
१३	(८०१)	उणखुण	संकेत, मनोगत, मर्जी
११	(४८०)	उतत	उतू जात, उन्मत्त
१३	(१६६)	उतान्ही	तीव्रतम इच्छा
१७	(६)	उत्पल	कमळ
३	(४१)	उत्पुवन	उडी, उड्डाण

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(१५३२)	उदयाचलकुली	उदयपर्वताच्या रांगांमध्ये
१३	(३०६)	उदावादा	मोठ्या प्रकटतेने, गाजावाजा
१	(१९४)	उदित	सज्ज, तयार
८	(१४३)	उद्याने	बागा, उपवने
१४	(२१८)	उद्भट	उत्कर्षास आलेला, उदात्त, श्रेष्ठ
१८	(६)	उद्भव	उत्पत्ती
१६	(२९४)	उधवणी	धुराडे
१८	(४१३)	उन्नाहो	उत्कर्ष, मोठा जलाशय
६	(३२०)	उन्मनि	अमनस्क अवस्था
१	(१५)	उन्मेषसूक्ष्मेक्षण	ज्ञानात्मक सूक्ष्म वस्तू निरीक्षणक्षम दृष्टी
३	(१२८)	उपकरण	सामग्री, साधन
१८	(६५३)	उपखणें	व्यर्थ होणे
९	(११५)	उपखा	श्रम
१८	(१२७२)	उपमर्दणें	नाश पावणे, चिरडला जाणे
२	(१७३)	उपरति	वैराग्य, विषयनिवृत्ती
१३	(८५३)	उपलवणी	विस्तार
६	(४८८)	उपलवला	आनंदित झालेला
१५	(२६४)	उपवढ	जागृती
९	(३१३)	उपसर्ग	उपद्रव, विघ्न
१	(१६१)	उपसंहरणें	शांत होणे, लोपणे, उपसंहार होणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१५	(४६७)	उपहित	उपाधीच्या संबंधाने युक्त असणारे उपधेयचैतन्य
८	(३३)	उपार्जिणें	संपादन करणे
१७	(२८)	उपाव	क्वचित्तच घडून येणारा मेळ, योग
१८	(१७४७)	उपेणें	विश्रांतिस्थान
१८	(१५४२)	उपेक्षा	चालढकल
१३	(६६५)	उफगणें	रिकामा पडणे, संकोच पावणे
१८	(१८४)	उभजणें	खेद पावणे, कंटाळणे
७	(६९)	उभडा	उसळी, लोट
१३	(५७५)	उभळी	खोकल्याची ढास
१३	(५४२)	उमचणें	परत मिळविणे, फेडणे
७	(१५६)	उमपा	अमर्याद, देश-काल-वस्तू परिच्छेदरहित
१८	(१६०७)	उमेडा	अतिशय, कार्यान्मुख झाले असते
१३	(१५९)	उरग	सर्प
३	(२६०)	उल्व	गर्भावरील वेष्टण
८	(१३३)	उवाइला	प्रसन्न झाला असता
११	(४५२)	उवाइला	प्रकट झाला
१३	(७८२)	उवाय	उन्नत दशा
११	(३८७)	उवेडा	पराभव
१४	(२४१)	उसंत	विश्रांती
१७	(३११)	उसंतणें	दूर करणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(१६०६)	उससा	उच्छ्वास, श्वासोच्छ्वास
१७	(२०२)	उळिग	श्रम, सेवा
		ऊ	
६	(१९२)	ऊरु	मांडी
		ए	
१३	(४९)	एकलाधी	एकमत
१३	(६०६)	एकसरणें	एकनिष्ठेने अनुसरणे
१७	(३६४)	एकांतर	एक दिवसाआड उपोषण-भोजन करण्याचे व्रत
४	(६२)	एकायतन	एकच ठिकाण, एकच घर
१०	(२७१)	एकार्णव	जलप्रलय
		ओ	
१७	(६२)	ओखद	औषध
३	(१९४)	ओसंडणें	टाकणे
		औ	
११	(३०७)	औटावीमात्रा	अ, उ, म या तीन संपूर्ण मात्रा आणि अर्धबिंबाकृती अर्ध मात्रा अशा साडेतीन मात्रा (प्रणव व 'अमात्र' परब्रह्म)
		क	
९	(५२७)	कंचुकित	आंगरख्याने आच्छादित
१३	(५४०)	कटारे	हाय ! हाय !
१	(१४७)	कटाह	कढई

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१४	(१७०)	कटाक्ष	डोळ्याच्या कोनातून पाहणे, रोख
११	(९७)	कडाडा आणि गहिंसा	जाणत्यानेणत्याविषयी
९	(५२९)	कडियाळी	जाळीदार अंगरखा, वेढा, वेष्टण
६	(४११)	कणव	दया, कळकळ
७	(५५)	कणिका	सूक्ष्म कणी
१५	(५७१)	कथिलयादारभ्य	सांगावयास आरंभ झाल्यापासून
१८	(१६५८)	कदंब	समुदाय
१३	(२३५)	कदर्थणें	कासावीस होणे
७	(५१)	कंदर्प	काम
१७	(२८०)	कंदुक	चेंडू
१२	(१३९)	कर्म जेथ दुरावे	ध्यानात ऐक्य पावल्याने, जेथे कर्म संपते
१८	(१३९)	कर्म सवळालागी	समर्थ कर्मानुष्ठानासाठी
९	(२४५)	करण	इंद्रिय, साधन
१८	(४९४)	करणता	सांधनपणा
१८	(१२६१) (७०८)	करणीयेचा	कृत्रिम
१३	(१५२)	करी	हत्ती
१८	(७८३)	कर्कश	खडतर, कठीण
१७	(७)	कर्णताळ	कानाचे चलन
११	(४१४)	कन्हा	उंट
११	(३३६)	कल	मंजुळ

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
७	(७०)	कलन	ग्रास करणे
४	(९५)	कलाप	समुदाय
१८	(६७२)	कल्लोळी	लाटा
१७	(४२३)	कलुषकरी केसरी	पातकरूपी हत्तीचा विनाश करणारा सिंह
११	(१०५)	कलेवर	शरीर
१४	(१८८)	कल्हातणें	कलंडून पडणे, तोल जाणे
९	(१४१)	कवळे	कावीळ
११	(३५९)	कव्हळ	खिंड
६	(१८८)	कसमस	रग, चांचल्य, चरफड
६	(१६)	कळंभा	भांडण, तंटा
१७	(२८७)	कळांतर	व्याज, लाभ
१	(३७)	कळाविदपण	कुशलता, कलारसज्ञ
१८	(१७५८)	कळित	ग्रास करीत, पिडा
१३	(५५६)	काचरी	वाळलेले, सुकलेले, सुरकुतलेले
१	(१३४)	काचा	कच्ची, अधीर, अपक्व
११	(६३०)	काचें	साशंक, कघे
२	(३६४)	कांजी	भाताची पेज
१	(१९७)	कांटाळा	रोमांच, काटा
१४	(५१)	काटाळें	वजन
१६	(४०४)	कांड	बाण, पेर

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(७६)	काणी	खिन्नता
१७	(९६)	काती	सुरी, कोयता
१८	(१६९४)	कानवडा	एक अंगावर पडणारा
६	(२४७)	कानवडोनि	कानवडे होऊन
१४	(१५८)	कानी	काढणी, दोर
१८	(१०७०)	कांबी	काठी, दंड
११	(६१२)	कामऊर्निया	एकत्र करून
१५	(४८०)	कामठां	टाकसाळ, कार्यास लावून, कार्यात
१८	(७५२)	कामविणें	कमावणे, निर्माण करणे
१६	(६०)	कामाकारें	काम काढून, नाहीसे करून
१६	(३५३)	कामारें	दास
१८	(१०३)	काम्य	इष्टापूर्त वगैरे कामनिक कर्म
५	(१४९)	कारण	साध्य, फल, हेतू, इच्छित वस्तू
१३	(५१८)	कार्य	कृशता, रोडपणा
१६	(१४२)	कालाभुला	कासावीस, संभ्रमात पडणे
१०	(२९०)	कालिंदी	यमुना नदी
१८	(१०३६)	कावरू	गुद व शिस्र या दोन द्वारांतील शिवणी
१५	(५२)	कावरूखें	आश्चर्यकारक, चित्रविचित्र
१३	(३२०)	काश्मिरी	सरस्वती
६	(२५३)	काश्मिरी	स्फटिक शिळा, केशर

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(५३८)	कास	कंबर, आधार
१	(१३२)	काहाळा	मोठी झांज
७	(७०)	काळकळनेचेनि वेगे	काळाच्या अतीव वेगामुळे
४	(१९९)	काळज्वर	विषमज्वर, सन्निपातज्वर
१८	(७१२)	काळ्या नाग	कृष्ण सर्प
१२	(४९)	काळवखे	अंधार
२	(४१)	काळवशे	कालवशात
१४	(२१०)	काळवसें	काळोख
१३	(३९)	काळुगा	काळ नावाचा
२	(१२८)	किडाळ	निंद्य, हिणकस धातू
११	(५४)	किरडुं	साप
१४	(३७३)	किळावो	तेज, कांती, प्रकाश
१३	(१०३७)	कीटा	हिणकस धातू, किडा
१५	(५२७)	कीर्तिमुख	शिवालयाच्या दरवाज्याच्या उंबऱ्यावर जे शिवगणाचे शिर मध्यभागी बाहेर तोंड करून कोरलेले असते त्यास कीर्तिमुख म्हणतात.
१३	(६५८)	कुंचा	मोर्चेल
३	(२५०)	कुटा	पेंढा, चुरा
२	(२१८)	कुटी	निंदेचे, वाईट बोल
१६	(१७८)	कुटीचे बोट	खोट्या आळाचा डाग, अबोलपणे अंगुलीनिर्देश करून दोष दाखवणे.

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१०	(२१५)	कुटिलालकमस्तक	मस्तकावर कुरळे केस असणारा
३	(४९)	कुंठणें	बंद पडणे
१५	(२)	कुङ्गळ	उमलणारी फुलाची कळी
१३	(७१५)	कुंथणे	व्यर्थ बोलणे, फुगणे, गुरगुरणे
१५	(२४७)	कुंथाकुंथी	श्रम, आटापिटा
७	(१८५)	कुपिका	कुपी, लहान बाटली
१३	(७६१)	कुब्ज	कुबडी, वाकडी
५	(१०७)	कुमुद	चंद्रविकासिनी कमल
९	(३८१)	कुरवंडी	निंबलोण करून टाकण्याचा पदार्थ
१	(९५)	कुरुठा	शहाणा, आश्रय
१८	(९२७)	कुन्हें	वाकडे
९	(२७७)	कुलक्रम	परंपरा
६	(१८२)	कुश	दर्भ
१८	(२१२)	कुशालाकुशल	शुभाशुभ
१४	(४०)	कुशी	कूस, पोट
१	(८)	कुसरी	चातुर्य, कौशल्य
१३	(५२१)	कुहणें	कुजणे
६	(२१६)	कुहीटुळी	कुजकी घाण
११	(२४९)	कुळ	समुदाय, वंश
१	(११३)	कुळकणी	सूक्ष्म युद्ध कौशल्य

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(४५०)	कूजणें	शब्द करणे, ध्वनी करणे
१६	(४३)	कूटरथ	मायेच्या संगाने असणारे चैतन्य
१८	(१८०३)	कूल	तीर
१८	(३४१)	कृकर	ढेकरेस कारण असणाऱ्या उपप्राणाचे नाव
१७	(३६४)	कृच्छ्र	पहिल्या दिवशी एकवार भोजन, दुसऱ्या दिवशी नक्त (सायंकाळी भोजन), तिसऱ्या दिवशी न मागता आपोआप प्राप्त होईल ते खाणे व चौथ्या दिवशी उपोषण, या क्रमाने बारा दिवस करण्याचे व्रत.
३	(२२६)	कृमिदोष	जंताचा रोग
१३	(२०७)	कृषीवल	शेतकरी
१८	(४६४)	केंकाण	समुदाय
६	(३४१)	केणी	माल, पदार्थ
१६	(३१९)	केतु	धूमकेतू, शेंडे नक्षत्र
१३	(१०६६)	केयूर	एक प्रकारचे सुवर्ण बाहुभूषण
१	(१३४)	केर फिटणें	कचऱ्याप्रमाणे उडून जाणे
१८	(४)	केलि	क्रीडा, लीला
१३	(५५२)	केळवळी	लग्नाचा वाङ्मिश्रय झालेली अशी नवरी
१७	(२९४)	कैकट	धर्मकृत्यास अयोग्य असा कीकट देश-मगध देश
१३	(८३१)	कोक	कामशास्त्र
३	(२४२)	कोंड	गावकूस, तट
१३	(५३९)	कोंत	शस्त्राचे पाते

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
११	(२६६)	कोंभणें	अंकुरित होणे, उत्पन्न होणे
१५	(९७)	कोंभैजणें	कोंभरूपास प्राप्त होणे, आकारास येणे
२	(४)	कोमाइणें	कोमेजणे
१३	(८५४)	कोर	मर्यादा, हद्द
१६	(११७)	कोराळें	डोंगराचा कडा, फत्तर, दगड
१८	(६०६)	कोल्हाटी	डोंबारी
१३	(६०५)	कोश पिणे	दृढनिश्चयरूपी संकल्प करणे, शपथ वाहणे
३	(१३९)	क्रतु	श्रौतयज्ञ, दृढसंकल्प
४	(८८)	क्रांतदर्शी	दीर्घदर्शी, पारदर्शी
१८	(१८०४)	क्रोश	कोस
८	(१४०)	क्लेश	दुःख, अविद्यादी पाच क्लेश
		ख	
१६	(३९)	ख	आकाश
१३	(५८३)	खग	पक्षी
१०	(११०)	खंग	खंड, हानी
११	(५३९)	खडवा	खडक
१३	(३३६)	खडळुं	खडा
१३	(२०५)	खडाण	अल्पदुधी लाथरी गाय, खोडाळ गाय
१५	(१६५)	खणुवाळ	खणू असलेला, कठीण, अवघड
९	(५००)	खत	क्षत, जखम

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१३	(२९०)	खरपुस	बोचणारा, आल्हाददायक, परिपक्व
६	(४९०)	खरपें	डिखळ, रुक्षपणा
१६	(३९५)	खरमरा	रखरखीत, प्रचंड
१४	(१२८)	खरा	सत्य, सत्यपणा
४	(२२)	खवणा	दिगंबर, वस्त्रविवर्जित
११	(४४०)	खाई	नाश
१७	(९३)	खांकरणें	आरंभ करणे, प्रवृत्त होणे
१५	(१५९)	खांकरजणें	तयार होणे, उत्पन्न होणे
९	(४७०)	खागें	ठिकाण, जागा, विषय, तत्त्व
९	(३२६)	खांचणें	श्रमणे, दमणे, कमी करणे
६	(२९)	खाजे	खाद्य
१५	(२४८)	खांड	तरवार, कुन्हाड
१३	(५६८)	खांडी	खिंड
१३	(५६३)	खांतवडे	घाणेरड्या पाण्याने, दुर्गंधीयुक्त उकिरडा
१८	(७३१)	खांद	आधार, आश्रय
१०	(९९)	खांदी	फांदी
१५	(१५९)	खांबे	सोट
३	(२५२)	खाल	साल
११	(२१६)	खिरडणें	मागे हटणे, मागे सरणे
८	(१५)	खिरणें	गळणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(१०४०)	खीच	खिचडी
१४	(१४८)	खुडकणें	अडकणें
१८	(९१४)	खुणपाळणें	मनोगताप्रमाणे वागणे, आज्ञा पाळणे
१८	(६५४)	खुतला	तटस्थ बसला, टपून बसला
१४	(१४९)	खुरखोडी	लाथा झाडतो, खुराने जमीन उकरणारे अपशकुनी
१३	(६३८)	खुरतोडी	लाथरी गाय
६	(५९)	खेंव	अलिंगन
१	(५)	खेंवण	कोंदण
१३	(१९५)	खेवणें	भूषण
१७	(३२६)	खेवीं	तत्क्षणीच
१३	(१०७)	खेवंग	बळकट, समरस
१६	(३४५)	खोचरा	भाला
८	(१७३)	खोटी	लगड, गोळा
१८	(८९८)	खोडा	गुन्हेगाराचे हातपाय अडकविण्याकरिता केलेली लाकडाची अडकण.
१३	(९१७)	खोमणें	न्यूनता
१३	(४१८)	खोलता	पुढे चालणारा वाटाड्या
१३	(२९७)	खोविले	पेरिले
१४	(३१२)	खोळी	कांत
		ग	

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१६	(३६३)	गगनौळ	आकाशपुष्प, खपुष्प
९	(१४)	गंगावती	निरगुडी
६	(२३६)	गच्च	गच्च, पक्के
१३	(३२०)	गंडकी	शालीग्राम, गंडकी नदीतील दगड
३	(९६)	गण	समुदाय
१७	(२९)	गती	मार्ग, आधार
१३	(३२४)	गदळ	घाण
१५	(२१५)	गंधर्वदुर्ग	ढगाच्या आकृतीत भासणारा किल्ला
१८	(२०९)	गंधिकाळिमा	गंज व काळेपणा
१३	(१८८)	गरिमा	मोठेपणा
१३	(५६९)	गरुवा	म्हातारा
९	(१८५)	गर्ता	खळगा
१५	(९९)	गर्भपत्र	आतून निघणारे कोमल पान
१३	(७१८)	गर्वतुष्टिगंड	गर्वाने संतुष्ट होऊन ताठ झालेला
११	(४२५)	गवखा	दरी
९	(१९३)	गवसणी	खोळ
१३	(२३१)	गवादी	अन्नछत्र
७	(२००)	गवाक्ष	खिडकी, झरोका
१३	(८५५)	गव्हर	गुहा
१०	(२५)	गव्हरणें	गूढाभिप्राय रूपाने सांगणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१५	(२६८)	गव्हारे	मूर्ख
११	(९७)	गहिंस	अज्ञानी, मूर्ख
८	(१४७)	गळाळा	घोट
१३	(२३३)	गांठा	पिंजरा
११	(५३९)	गांडोरा	इमारतीच्या पायातील भर
६	(३६४)	गाढिका	बळकटपणा, दृढता
११	(१५७)	गाणीव	गाणे
१३	(२२१)	गादणें	पीडित होणे
१८	(१३६५)	गाभागोभा	अडथळा, प्रतिबंध
१०	(७०)	गाभेवन	सूक्ष्म अंकुर, गर्भपत्र
१०	(२८२)	गायत्री	चोवीस अक्षरांचे वैदिक वृत्तछंद
१८	(१७३७)	गीतांगे	गीतेचे अंतरंग, अर्थज्ञान
१७	(२९८)	गुगुळ	एक प्रकारचा सुगंधी पदार्थ
२	(३४२)	गुण	पाश
११	(८४)	गुणिया	कुशलतासंपन्न गारोडी
१३	(५७०)	गुणें	मुळे, म्हणून
११	(२४६)	गुंतणें	व्याप्त होणे, अडकणे
३	(१२०)	गुरु गोत्र अग्नि पूजा	गुरुभक्ती, गणगोत्रजांवर उपकार, नित्यकर्माद्वारा अग्नी सेवा.
१३	(६७६)	गुरुतल्पग	गुरुनिंदक
१६	(२१९)	गुरुपदिष्टा	गुरूने उपदेशिलेली

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१४	(८९)	गुर्विणी	गरोदर
६	(१९७)	गुल्फ	घोटा
११	(३८९)	गोखा	मध्येच, मध्यंतरीच
१८	(१०८५)	गोंधळुक	सांजवेळ, मावळती वेळ
८	(१४८)	गोरीयेचे	पारध्याचे
१८	(१७४)	गोंवारी	गुराखी
९	(४०)	गौप्य	गुप्त गोष्ट
१४	(१३)	गौसी	परस्पर संबंध, गवसणी, खोळी
३	(२२६)	गौल्य	गोडपण, मधुरत्व
१८	(४०)	ग्रीवाघंटा	देवळावरील कळसाचा गळ्याच्या आकाराचा डेरा
९	(५११)	ग्लानि	खंती, दुःख, संकट
१३	(३२९)	ग्रथन	ग्रंथरचना
		घ	
२	(२०५)	घटणें	घडणे, शक्य होणे
१	(९२)	घटा	समुदाय
६	(४७१)	घटिका	पाण्याचे भरलेल्या घंगाळात वेळ मोजण्याकरिता जे पात्र ठेवितात ते.
२	(१५९)	घटिकायंत्र	रहाटगाडगे
१४	(१४२)	घणावणें	दृढ होणे
१५	(५)	घणावली	घट्ट अथवा दृढ झालेली

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
२	(३११)	घरटी	पहारा, गस्त
११	(५८६)	घरडोंळी	घराचा झाडा
१५	(२१७)	घरभरी	घरभर
१८	(१३९२)	घराचार	घरातील प्रपंच
७	(१३९)	घसणीं	संचटन, संसर्ग, झगटणे
६	(२३१)	घाउस	घास, लचका
३	(१९६)	घारणें	व्यापणें, संचरणें
१७	(३०१)	घुणाक्षर	लाकडे कोरणाच्या घुणा नामक (वाळवी) किड्यापासून कोरले जाणारे अक्षर.
१७	(२१३)	घुमरी	भर
११	(१२६)	घूर्णित	निद्रामग्न, धुंद
३	(७१)	घेपणें	वेढणे
७	(९४)	घोटणें	गिळणे
६	(२२४)	घोटीव	चकचकीत वेढे
९	(२७५)	घोषध्वनिनादाकार	परा, पश्यंती, मध्यमा, वैखरी वाणी
१५	(१९०)	घोंसाळिया	घोस असलेला
		च	
१८	(५३९)	चकै	चूकभूल, भ्रम
१६	(६)	चक्रवाक	ज्याचा आपल्या मादीशी दिवसा योग होतो व रात्री वियोग होतो असा एक पक्षी
१७	(४१८)	चडकण	चापट

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१३	(४१२)	चतुर्दिक्षु	चार दिशांकडील
९	(२९)	चंद्रकांत	ज्यावर चंद्राचे किरण पडले असता द्रव सुटतो असा मणी
१३	(५०९)	चंद्रसूर्यसंपुट	इडा व पिंगला यांचे नासा पुटांतील संगमस्थान
६	(२४७)	चंद्रामृत	सतरावी जीवनकला, चंद्र किरणांतून स्रवणारे अमृत
१३	(४२४)	चरणसंवाहन	पाय चेपणे
१०	(१२)	चर्चणें	उटी लावणे, चर्चा करणे
१८	(४)	चलितचित्तपानतुंदिल	चंचल चित्तास पिऊन ज्याचे पोट पुष्ट झाले आहे असा
८	(१५४)	चवरें	शिखर
७	(७५)	चळिया	धारा
९	(१८१)	चाकळा	चघळ, घास, तुकडा
९	(५२७)	चाकाटणें	विस्मित होणे, चकित होणे
१	(२१)	चातुर्यार्थकलाकामिनी	कौशल्य, शास्त्रसिद्धांत, चौसष्ट कला यांची रुची असणारी
१६	(३१४)	चांथी	बडबड
१७	(३६४)	चांद्रायण	शुक्ल पक्षात एकेक घास वाढवून पौर्णिमेस पंधरा घास खाणे व नंतर वद्य पक्षात रोज एकेक घास कमी कमी करून अमावस्येस उपोषण करणे.
६	(७२)	चारु	सुंदर
१४	(२६२)	चितारणें	चित्रित करणे
४	(२९)	चित्कळा	जीवनकळा, चिदंश
१५	(९७)	चित्तचतुष्टय	मन, बुद्धी, चित्त व अहंकार
१८	(१७३३)	चित्ताथिला	चित्तसंपन्न

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
७	(१५४)	चिदंबर	चैतन्यस्वरूप आकाश
१५	(९४)	चिद्धृति	माया, ज्ञानवृत्तिस्वरूप
७	(१७०)	चिरणें	खुले करणे, वेगवेगळे पक्के मार्ग आखणे
१८	(१५५६)	चीप	बांध, पातळ कपचा
१३	(१५५७)	चुकी ठेवणें	उणिवेचा दोष ठेवणे
१८	(१२४)	चूत	आंब्याचे झाड
१७	(९७)	चेडा	भूतविशेष, क्षुद्र देवता
६	(६५)	चेत	जागा (जागृत असलेला)
८	(२१०)	चेतनावर्ग	प्रेरक समुदाय, इंद्रिय समुदाय
९	(२०)	चेपणी	आढी
३	(५३)	चेष्टा	कर्म, क्रिया हालचाल
९	(४६६)	चैद्य	शिशुपाल
१८	(१२४७)	चोखौळ	शुद्ध पुष्प
६	(१२३)	चोज	प्रेम, कौतुक, नवल, आश्चर्य
६	(५)	चोजवणें	समजणे
१३	(५५०)	चोंढी	खोल पाणी, खोल खळगा, डोह
१४	(१७७)	चौखुरणें	ताणून बांधणे, जखडून बांधणे
१२	(५२)	चौचक	दाराची चौकट
१६	(२२३)	चौबार	चव्हाटा
		ज	

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(६)	जगदंबुगर्भनभ	जगद् रूपी ढग ज्याच्या पोटात निर्माण होतात असे आकाश.
१८	(४)	जगदुन्मीलनाविरल-केलिप्रिय	जगत प्रकट करण्याची, एकसारखी लीला करण्याची आवड असणारा.
१३	(२३०)	जंगम	हालचाल करणारा, सचेतन प्राणी
६	(१९२)	जघन	पोटरी
१८	(८४४)	जचणें	कष्ट करणे
११	(३९५)	जंत्र	मारकयंत्र, तोफा, बंदुका वगैरे
१८	(१)	जन्मजराजलदजाल-प्रभंजन	जन्मरूपी व म्हातारपणरूपी मेघांच्या समुदायाची धूळधाण करणारा वायू.
१६	(३२७)	जन्मवृत्ती	जन्मभर पक्के वतनदार
१४	(२७०)	जन्मव्रती	जन्मभर आचरण करण्याचे व्रत घेतले आहे असा
७	(८६)	जरंगा	जाळे
५	(११५)	जल्पणें	व्यर्थ बडबडणे
१३	(९६२)	जवट	जुळे जोडपे
६	(३०६)	जवनीक	पडदा
१७	(२५६)	जळतभीत	रखरखीत निखारा
१४	(१४७)	जळपारधी	धीवर
१३	(५६५)	जळंबट	खांकरा, लाळ, कफ, बेडका
६	(२६७)	जाकळणें	व्यापणे, आकलन करणे
११	(३८१)	जापाणी	आवर
९	(४१२)	जायाचें	जाणारे, दोन दिवस उसने मागून आणलेले

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१५	(१४८)	जारज	जरायुज, गर्भाशयापासून झालेली मनुष्यादिक सृष्टी
६	(३०२)	जालंधर	योगशास्त्रोक्त बंधत्रयातील कंठस्थानाचा बंध
१	(१३८)	जावळिया	जोडीचा
१३	(११६१)	जिणी	जन्माची सफलता
१८	(५१४)	जितवणी	जीवन देणारे
११	(६६६)	जिताणें	जिवंतपणा
१७	(१४४)	जिद्दादंश	तोंडी लावणे (जिभेस चटका देणारे)
१८	(१११९)	जिज्ञास्यु	ज्ञानेच्छेचा विषय
१३	(१३२)	जीजे	जगणे
९	(२४)	जीववितें	चैतन्ययुक्त करणे, जगविणारे
८	(८७)	जुनें	मोठे, पूर्वकालीन
१४	(५७)	जुंपणें	जोडणे
११	(३६३)	जुंबाडे	समूह
१८	(६७३)	जुंवाराचें	जुगार खेळण्याचे
१५	(६७)	जोगा	योग्य
१३	(७९९)	जोगावणुक	शरीर निर्वाह
१३	(३६४)	जोगावणें	तृप्त असणे, संभाळणे, पोसणे
१३	(७९६)	जोगावी	कसे तरी पुजन करणे, हेळसांड करणे
४	(३४)	जोजारु	त्रास, कष्ट
११	(६०)	जोहरवाहर	जळण्याची पीडा

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१०	(१४५)	जोहरा	अग्निकुंड
१५	(३९९)	ज्योत्स्ना	चंद्राचे चांदणे
		झ	
१	(१५९)	झणें	कदाचित होशील पण होऊ नकोस
७	(१९२)	झडकरी	ताबडतोब, लवकर
११	(४२५)	झाका	उडी
१४	(१८४)	झांसुरता	स्मृतिभंश झाला असता
१३	(२१४)	झील	हलके, विरळ
७	(१००)	झेपावणें	प्रवृत्त होणे
१३	(२५७)	झोती	धक्का, विक्षप
८	(६०)	झोळ	खोटा खोळ, मिथ्या, असत्य
		ट	
१५	(१५१)	टका	घोस, अग्रभाग
१२	(१८२)	टवंच	दुःख, त्रास
६	(१११)	टांचे	कमी, ठेंगणे
१५	(२४४)	टिकू	माकडाचे वेडावणे, टुकटुक
६	(७७)	टिटांतु	चवड्यांत, चोचीत, 'टी टा टू' असे ओरडत
१३	(९१८)	टिळका	मुख्य, प्रमुख, भूषण
१३	(५०६)	टेहणी	पहारा, देखरेख, टेहळणी
		ठ	

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
११	(९१)	ठाकी	योग्यता
६	(२३)	ठाणादिवी	ठाणवी, एके ठिकाणीच नेहमी असणारा स्थानदीप
१८	(१०६१)	ठाणोरी	युद्धात मेलेला
६	(२०४)	ठायीठावो	नेमकी तेथेच
९	(५२०)	ठांसी	राहशील
१८	(५३९)	ठिकरीया	बारीक ठिकऱ्या ठिकऱ्या
२	(३१४)	ठोठावलें	असमर्थ ठरले
		ड	
१५	(११८)	डगरुं	फार प्रसिद्धी, आळ
११	(१३२)	डवरणें	माखणे, लिस करणे
१७	(९४)	डांकुलीया	चुटक्या
१५	(२६७)	डाहारलें	विस्तार पावले, प्रसिद्धी पावले
१३	(३८७)	डाळी	टोपली, डाल
६	(९२)	डिखळ	ढेकूळ
१८	(२१)	डिंभोपाधिक	बालकत्वाची उपाधी
१८	(६८२)	डुडुळ	घुबड
१५	(२५२)	डोणी	नाव
१३	(८२६)	डौर	उपहास, तिटकारा
		ढ	
१३	(४७१)	ढिमाचे	मुलाम्याचे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१६	(३१८)	ढीवर	पारधी, धीवर
१६	(३४१)	ढेढे	खडकावर
८	(२२)	ढोंढी	आकार
		त	
१३	(५५)	तडावा	छत
३	(१२)	तनु	शरीर
९	(२१७)	तन्ढय	स्वरूपैक्य
१५	(३६६)	तपनें	उष्णता, सूर्य
१०	(१६२)	तरणि	सूर्य
१३	(१०४)	तरळणे	चंचळपणाने ढासणे
११	(३४८)	तरी	नाव, नौका
१	(११)	तर्क	प्रतिज्ञा, हेतू, उदाहरण, उपनय व निगढन अशा पाच अवयवांचे ढनलेले अनुढान.
१	(५६)	तलग	लहान ढिलू
१३	(१९५)	तळौढेढणे	नम्रता
६	(३१५)	तागा	नाव ढकलण्याचा वेळू
१५	(३६४)	तांडी	सढुदाय
१८	(१६७९)	तान्ही ढारठें	व्यालेली, दुधड, आढलेली, वयस्कर
१८	(८)	ताढाढह	ताढ निवृत्त करणारा
६	(१३४)	तार	लखलखीत, स्वच्छ

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(१७९०)	तावुनीं	ताप देऊन
१६	(२५४)	तिघावन्ही	प्रलयाग्नी, विद्युताग्नी आणि वडवाग्नी
१८	(१०३७)	तिन्ही बंध	मूळ, जालंधर व ओढियाणा असे तीन बंध
९	(१३७)	तिमणें	भिजणे
९	(७२)	तिमिरेजती	झाकले जाणे, मंद होणे
११	(१२५)	तीव्र	उग्र, कडक
७	(७०)	तुंग	उंच
९	(४४९)	तुटी	कमीपणा
१३	(१०६१)	तुंविनी	दुध्या भोपळीचा वेल
१०	(२३७)	तुरंग	घोडा
१६	(३९)	तुरंबणी	हुंगणे
१३	(३९)	तुलि	गादी
१६	(२८)	तुळा	तराजू
१	(१३६)	तूर	वाद्य
६	(४५)	तैसा आम्रायाचेनि आधारे	वेद प्रमाणाच्या आधारे करून
४	(९८/९९)	तैसैं नैष्कर्म्यत्वीं जाणे	आत्म्याच्या नैष्कर्म्य दशेचे ठिकाणी देहेंद्रियांचेच कर्म जाणतो.
२	(३६७)	तो अहंकारातें दंडुनी	विचाररूपी काठीने मारून
९	(३७०)	तोंडाळे	अधिक बोलका
३	(७२)	तोय	पाणी
१७	(१३१)	त्राण	रक्षण, शक्तिप्रद आधार

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
३	(२५२)	त्राय	आश्रय, रक्षण
१	(२६२)	त्रास	किळस, वीट
१	(१३३)	त्राहाटणें	थोपटणे
१६	(४३९)	त्रिदोष	कफ, वात व पित्त यांचा अतिरेक
५	(११४)	त्रिमाळिक	तीन मजल्यांचे
१७	(१९७)	त्रिरूप	सात्त्विक, राजस, तामस
१६	(४३०)	त्रिशंकु	तीन कोनांचा शंकू
		थ	
१८	(११३७)	थडथांद	कूटस्थनित्यपणाने
७	(२३)	थर	जाती
१८	(५५४)	थरविथर	बरेवाईट
७	(२४)	थरा	प्रकार, जाती
१७	(३४५)	थळींव	दागीना
१३	(२७३)	थाउ	स्थिर, स्थिती
११	(३९४)	थाटा	समुदाय
१२	(२३१)	थारणें	स्थिर होणे
१६	(३७१)	थांव	बल
७	(१५२)	थिल्लर	डबके
२	(८८)	थोकलें	गुप्त
१६	(४२५)	थोंब	बंड, प्रस्थ

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
		द	
१७	(२५५)	दडगी	प्रज्वलित, तप्त ज्वाला
१८	(१०२८)	दण्डवत	काठीसारखा साष्टांग नमस्कार
१३	(५०२)	दन्दिया	योद्धा
१८	(८३६)	दम	बाह्येंद्रियांचा निग्रह
२	(१५)	दर्दूर	बेडूक
१६	(२२९)	दर्प	गर्व, मस्ती
३	(२६१)	दर्पण	आरसा
१६	(२४८)	दर्वी	पळी
१	(२४७)	दवडणें	नाहीसे करणे, हाकालणे
६	(२९१)	दंश	गूढ वर्म, मर्म
१	(१५)	दशन	दात
११	(४१६)	दंष्ट्रा	दाढ
१५	(४००)	दहनपाचन	जाळणे व पचविणे
१५	(२५८)	दळें	म्यान
११	(२१७)	दांग	अरण्य
६	(२७१)	दादर	जिना, पायऱ्या
१	(१३५)	दादुला	मर्द, समर्थ, धीरवान
११	(४८०)	दायाद	भाऊबंध
१	(८१)	दारूयंत्र	लाकडाची बाहुली

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१४	(१७९)	दाढ्य	दृढपणा
११	(४६३)	दासट	दाहक
११	(२७७)	दिघडा	उंच
६	(४४३)	दिवि	स्वर्गात
१०	(१४२)	दिवी	मशाल
१८	(१३२९)	दिव्य	शपथ, लोकोत्तर
१७	(१८७)	दीक्षित	ज्याने यज्ञ केला आहे असा
१५	(२१८)	दुगळी	दुबळी
११	(९९)	दुराराध्य	संपादन करण्यास अतिशय कठीण
२	(४६)	दुर्धर	मिळण्याला कठीण, दुर्घट
६	(४५९)	दुर्भेद	बुद्धीचा प्रवेश होण्यास कठीण
१८	(६६)	दुर्मेळावा	कुयोग
१३	(४९७)	दुर्वाक्यशेल	शेलके अपशब्द
११	(४२८)	दुष्काळ पहाणें	दुष्काळ संपून सुकाळ उजाडणे
१५	(८२)	दुस	वस्त्र
१८	(२३४)	दुहिता	मुलगी
१४	(२०५)	दृति	सुवास
१	(४)	देखा आंगीक भाव	स्वाभाविक शरीराची ठेवण
३	(१५४)	देखी	कित्ता, वळण
१८	(५९९)	देवढें	दीडपट

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(४४५)	देवलवसी	पुजारी, मूर्तिपूजक
१८	(१२८३)	देवांगण	शपथ, देवालायातील मोकळी जागा
६	(१९३)	देव्हडें	वाकडी
८	(२५०)	देहीं जे देहेंचि	जे देहात राहून देहानेच
७	(१६८)	दोन्दिल	मोठ्या पोटाचा, स्थूल
१३	(३५५)	दोश	उद्देश
१५	(९८)	द्योतक	तेज प्रकाशक
११	(३१५)	द्यौर्लोक	स्वर्ग
१८	(२)	द्रुम	वृक्ष
१८	(७)	द्विरद	हत्ती
१३	(२८)	द्विरेफ	भ्रमर, भुंगा
		ध	
६	(५३)	धट	ताजवा, तराजू (निश्चय)
१६	(१४२)	धड	दुधड, दूध देणारी
९	(२४१)	धडफुडा	प्रज्वलित
१०	(४९)	धडौतें	धड, सवस्त्र
३	(२१)	धर्णी	तृप्ती
१८	(९३१)	धरणें	तगादा, बंधन
१८	(९६५)	धरवणी	साठविलेले
९	(५५)	धर्म्य	स्वधर्मानुकूल, धर्माला धरून

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१०	(३२०)	धसाळ	अविचारी, सढळ
८	(५५)	धाइणें	तृप्त होणे
१८	(९४२)	धांगडी	दांडगी
१२	(४७)	धाटी	ताटी
६	(२१८)	धातु	शरीरातील चरबी, रक्त, मांस वगैरे धातूंचा समुदाय
६	(३४)	धातुवाद	किमया
१०	(१५२)	धात्री	आधार, जन्मभूमी
९	(२१६)	धारणा	देश बधः चित्तस्य धारणा, एका ठिकाणी चित्त स्थिर करणे.
६	(५८)	धारणेचेनि पैसारे	धारणेच्या विस्तृत मार्गाने
६	(४७४)	धारसा	प्रवाह
१३	(१०५४)	धाराधरधारी	मेघाच्या वर्षावाने
३	(२४३)	धालेपण	पालनपोषण, दाईपण
१२	(७९)	धांव	मोहर
२	(७२)	धांवया	हाकेला धावून
७	(१०)	धिवसेकर	इच्छा करणारा
१३	(५०६)	धीट	ढालगज, स्वैराचाराचे साहस करणारी
९	(९)	धुन्धुरु	काजवा
१८	(७१२)	धुन्धुवात	फुस्कारे टाकणे
१८	(१३९३)	धुये	नाहीसे होणे, धुतला जाणे
१५	(१७२)	धुरधुरणें	धुरा धारण करणे, अग्रभागी राहणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१२	(१३४)	धुरे	अग्रणी
१८	(१०१७)	धुवट	शुद्धिकारक, पवित्र करणारी
१८	(२८९)	धेंड	प्रस्थ
१८	(११८७)	धेंडा	ज्या दिवशी वर वधूच्या घरी जातो त्या दिवशी वधू-वरांस कुलदेवतांचा आशीर्वाद मागण्यासाठी वधू-वरांस खांद्यावर घेऊन नाचणारा मनुष्य
१८	(८३५)	धेंडे	समुदाय
१३	(६१२)	धौत	पवित्र
३	(१६)	ध्वनित	गूढ अर्थाने
		न	
१७	(३२४)	नई	नदी
१२	(४१)	नखी न लगे	मनाचे नखाचाही स्पर्श होऊ शकत नाही
९	(१९७)	नटनाच	नटाप्रमाणे लज्जाविवर्जित होऊन केलेल्या नृत्याने
२	(४८)	नवनिशित	नवीन धार लावलेले
१०	(७)	नवरस	शृंगार, हास्य, करुण, रौद्र, वीर, भयानक, बीभत्स, अद्भूत व शांत हे नऊ रस आहेत.
१८	(३४१)	नाग	उपप्राणादी
१०	(४२)	नागरपण	सुंदरपणा, मोठेपणा
१४	(१९०)	नागवे	असाध्य, गवसत नाही
१७	(२९६)	नागारी	गारुडी
१३	(८५)	नागोवा	लुटून आणलेला माल

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१०	(१०९)	नाटी	ठिकाणी, छंदी, खेळात
१५	(३८७)	नाडर	पाण्याचे डबके
१८	(११६)	नापादणें	संपादन न करता
८	(२५८)	नापूवणें	न बुडणे
२	(२९९)	नाभिभवे	पराभूत होत नाही
१३	(५२१)	नाराच	बाण
१६	(९२)	नाराणूक	असमाधान
१३	(३६१)	नालोचणें	विचार न करणे
११	(४७३)	नावानिगे	नावाजलेले
१३	(११२७)	नांवे नांवे	वेळोवेळी
६	(२४८)	नाळके	शक्तिरूप नळी
११	(५४८)	निकरे	निकराने
१३	(७२७)	निकरें	निश्चून, प्रतिज्ञापूरवक
१८	(१०२१)	निकुंज	वेलीची जाळी
१	(१७)	निकुंभ	गंडस्थळ
१३	(६२१)	निकुरेसी	निश्चयासाठी
८	(१२४)	निगड	पायात अडकविण्याची बेडी
१३	(७५९)	निगळ	डोळ्यांचे चिपड
१३	(८३३)	निघंट	वैदिक शब्दांचा कोश
१८	(९)	निजजनजित	आपल्या दासांकडून जिंकलेला

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
९	(४८४)	निडळ	कपाळ
६	(२६६)	निडार	पक्व दशा
६	(४९०)	निडारले	परिपक्व झाले
१३	(१०८)	निढाळ	केवळ
११	(२२१)	नितंब	कटिभाग, कमरेच्या खालचा भाग
१८	(५)	नित्यनिरस्ता - खिलमळ	सर्व दोष ज्याचे ठिकाणी नित्य निवृत्त आहेत
११	(२२४)	निदाघ	उष्णता
११	(४७०)	निपटारा	निस्तेज, निकृष्ट, तेजोहीन
५	(३२)	निमथा	शिखर
८	(१६३)	निमित्त पुरे	निमित्त पूर्ण होते
१६	(१५८)	निम्न	खड्डा, खोल
१८	(८२८)	नियोगी	अधिकारी
१३	(२३)	निरंजन	अरण्य
३	(१०२)	निरत	तत्पर
१	(२६०)	निरय	नरक
१८	(७४२)	निरवडी	कुशलता, निग्रह, युक्ती
१	(५१)	निरवधि	अमर्याद
१८	(५)	निरस्त	निवृत्त
२	(३७२)	निराकरणें	त्याज्य ठरविणे, निषेध करणे
८	(११६)	निराळ	मूर्ध्याकाश, आकाश

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१५	(४७०)	निरुता	खरोखर, नेमका
७	(९९)	निरुता होऊनी	संसारप्रेमरूपी पाण्याची धार चुकवून
८	(२२१)	निरुती	सत्यता, खरेपणा
६	(३६४)	निरोध	निग्रह
९	(५३०)	निरोपिलें	आज्ञा केली, निरोपिलेले
१८	(५५२)	निरोविणें	नेऊन सोडणे
१३	(४१६)	निर्गमागम	बाहेर जाणे व आत येणे
१	(१५४)	निर्घात	आघात, धक्का
११	(२९८)	निर्बुज	दिङ्ग ढहोणे
१२	(१७)	निर्मिणें	निर्माण करणे, उत्पन्न करणे
६	(४८४)	निर्वचणें	कथन करणे, शब्दाने सांगणे
१३	(२४१)	निर्वेच	निर्णय, विवेचन
१८	(५९)	निर्वाह	धोरण
१७	(८५)	निर्वाहणे	योगक्षेम वाहणे
१७	(२५२)	निर्वाहते	टिकणारे
१५	(४)	निर्वाळणें	उजळणे
६	(२५४)	निर्वाळलें	उजळले
५	(७)	निर्वाळा	परिपक्व दशा
१३	(३२७)	निर्विवाद	शंकारहित, निःसंदेह
१७	(४०२)	निर्विशिष्ट	यच्चयावत् विशेषणांनी विवर्जित

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(११)	निर्विशेष	सामान्य विशेष भाव विवर्जित, नाम, रूप, गुण, संबंध, क्रिया इत्यादींपैकी एकही विशेष नसणे.
१६	(२०८)	निर्वीण्ण	विरक्त, निरिच्छ
१६	(११२)	निर्वेच	अर्थ कथन, निर्वचन, अभिप्राय
१३	(४८)	निलाग	संबंधरहित, निराश्रय, निःसंग, ब्रह्म
३	(२७०)	निवटणें	मरणे, नाहीसे होणे
१७	(२७५)	निवर्तविणें	निवृत करणे
१	(२००)	निवातकवच	सुरक्षित जागी लपून राहून देवादिकांस त्रास देणारे राक्षस
१	(१३२)	निशाण	डंका
१२	(२४०)	निष्कलंक	निर्दोष
१२	(९७)	निष्टंक । बुद्धि निश्चयेंसी	दृढ बुद्धी निश्चयासह सदाच
१७	(१५७)	निष्पत्ति	सिध्दी, निर्मिती
६	(१०७)	निष्पन्नाची	प्राप्त पुरुषाची, सिद्धाची
१३	(३६६)	निष्प्रपंच	निष्कपट, प्रपंचात न गुरफटलेले
१३	(२९१)	निसळें	शुद्ध
१५	(२५९)	निसळे	पाजळलेले
११	(५५१)	निसुग	कोडगा, निर्लज्ज
४	(१३१)	निहटणें	बळकट धरणे
९	(२९३)	निक्षेप	ठेव, साठा, त्याग करणे
९	(४२४)	निक्षेपणें	ठेवणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१२	(१८)	नीच नवी	नित्यनूतन
१५	(२२६)	नुधवणें	उपयोगास न येणे, समर्थ न होणे
१०	(५५)	नुबगणें	न कंटाळणे
१७	(२७८)	नुमचणें	परत फेड होऊ न शकणे
१३	(२०३)	नुमसणें	न सांगणे, उघड न करणे
११	(२३)	नेवाणें	पराभव, निर्वाण
६	(१९६)	नेहेटणें	दाबणे
४	(९९)	नैष्कर्म्य	कर्मरहित
६	(३२४)	नोकणें	पराभव करणे
७	(१८५)	नोडवणें	पुढे न येणे
१७	(३११)	नोसंतणें	दूर न करणे, दूर न करता (न उसंतिता)
		प	
३	(१९६)	पंक	चिखल
३	(२०८)	पञ्चत्व	मरण
२	(८५)	पञ्चाक्षरी	मांत्रिक
१६	(४२८)	पटान्तरी	पुराणांतरी, परोक्ष रीतीने
९	(२१८)	पट्टाभिषेकु	राज्याभिषेक
१८	(४०)	पडघाणी	कळसाच्या बैठकीचा ओटा
५	(१६७)	पडताळा	अनुवाद
१०	(४६)	पडप	प्रतिष्ठा

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१७	(२४६)	पडपणें	शृंगार करणे
१७	(४२)	पडिकरा	डोळसास
१३	(४१९)	पडिघा	तस्त, पिकदाणी
१३	(५८८)	पडिघाती	प्राप्त होणे, अंगावर आदळणे
१३	(३०८)	पंडित	शिक्षक, अध्यापक
१०	(१५९)	पडिपाड	पराक्रम, सामर्थ्य, थोरी
११	(६२७)	पडिसाई	पडछाया, पडसावली
४	(७५)	पडिसाद	प्रतिध्वनी
३	(२४४)	पडियंता	आवडता, प्रिय
९	(७)	पडियावो	प्रेमभाव, प्रेमा
१२	(१८९)	पडियें	अत्यंत आवडते
८	(१४६)	पण्यांगना	वेश्या, बाजारबसवी स्त्री
२	(१९३)	पतिकर	प्रिय, आवडता
१३	(६७)	पत्रावलंबन	ग्रंथाधार, ग्रंथाचा आश्रय
११	(३९५)	पदाति	पायदळ
१८	(८६८)	पद्माकर	कमल समूह
११	(२६३)	पन्नग	नाग, सर्प
१	(११६)	पन्नासणें	शृंगारणे, तयार करणे
१५	(५६६)	परगुणें	मेजवानी
५	(१६३)	परचित्तलक्षणाचा रावो	मनकवड्यांचा राजा

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१५	(२५५)	परजणें	फिरविणे, धारण करणे
१६	(३०५)	परद्वार	परस्त्रीगमन
६	(४४९)	परब्रह्मण्य	ब्रह्मनिष्ठ
९	(२५६)	परमाणु	पृथ्वीचे सूक्ष्म धूलीकण
१५	(१६७)	परमार	परविनाश करणारे, परपीडा करणारे
१	(४८)	परमार्थ	ब्रह्मज्ञान, श्रेष्ठ पुरुषार्थ
१४	(१८०)	परवडी	प्रकार
१८	(८०७)	परस्वापहर	दुसऱ्याचे वर्चस्व हरण करणे
१०	(१)	पराप्रमेयप्रमदा- विलासिया	परावाणीचा विषय जी स्वरूपस्थिती हीच कोणी स्त्री तिच्याशी विलास करणारा.
१	(९१)	परिकर	तयार, सज्ज
१८	(९)	परिणतोपरमैकप्रिय	परिपक्व वैराग्यवानांनाच एकमेव प्रिय असणारा
५	(७)	परिणाम	शेवट
१८	(११)	परिभाषा	सांकेतिक भाषा
११	(६५२)	परिमाण	लांबीरुंदी
१७	(३७७)	परियवसे	प्राप्त होणे, अनुभवास येणे, जवळ बसणे
१२	(५)	परिया	झोका
१७	(१४६)	परिवडणें	अनेक प्रकार निर्माण करणे
६	(२८१)	परिवर	माजघर
१८	(८७६)	परिवारणें	वेढणे
१८	(५८६)	परिष्वंग	आलिंगन

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
२	(१६१)	परिहरणें	टळणे
१४	(३२२)	परिहार	उत्तर, निवारण
१६	(९७)	पर्यालोच	सर्वतोपरी केलेला एक पूर्ण विचार
१२	(५)	पल्लक	पाळणा, पालखी
१२	(१७)	पल्लव	पदर
७	(१३७)	पवाड	अवकाश
१३	(५४९)	पवाडणें	सामर्थ्य असणे
१७	(२४८)	पहुरणीं	एका किड्याचे नाव
१६	(३९४)	पळिपणें	अति भडकणे, पेटणे
६	(२११)	पाखर	छाया, दया
१	(९५)	पाखरणें	प्रसृत होणे, विस्तार पावणे, पसरणे
१५	(४७८)	पांगोरा	अंतिम, शेवटचे कार्य
११	(३०५)	पांचवनी	पाच प्रकारचा अग्नी, प्रळयानळ, विद्युदनल, वडवानल, शिवनेत्रानल व द्वादशादित्यानल हे पाच अग्नी.
१३	(१०७०)	पांचवेऊली	पाच नांग्यांची इंगळी
१८	(१२५४)	पांचिके	कमी किंमतीचे हीणकस सुवर्ण, पाच कसाचे
१	(११५)	पाट	अभिमंत्रित पट
१५	(९)	पाट बांधणे	नियंत्रितत्वाचे पद निर्माण करणे, सिंहासनावर अभिषेक करणे.
९	(२४२)	पाटव	कौशल्य, चातुर्य
४	(२२)	पाटाऊवे	उंची वस्त्रे
१५	(३१६)	पाटांचे	मुख्य, ज्येष्ठ मानाचे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
७	(१२)	पाटी बसणें	अधिकार अथवा स्थान स्वीकारणे, सिंहासनावर बसणे
६	(५८)	पाठार	आश्रय, पठार
९	(२१२)	पाढाऊ	मार्गदर्शक, वाटाडा
४	(१२२)	पाणिग्रहण	लग्न, हस्तग्रहण
९	(२१४)	पाणियाडे	सरोवर, तळे
६	(४७१)	पाणिवळ	पाण्यातील केरकचरा
६	(२५२)	पातवडा	पापुद्रा, पाचोळा
१८	(५१८)	पातेजणें	विश्वास ठेवणे
९	(१)	पात्र होईजे	योग्य अधिकारी व्हाल
१३	(५५०)	पाथर	दगड
१८	(८२६)	पांथिक	मार्गस्थ, वाटसरू
१५	(१४४)	पादप	वृक्ष
१७	(१०१)	पायखोळा	तळपायाने, लाथेने
१३	(१००)	पायु	गुदस्थान
१६	(८९)	पारकेया	परक्या शत्रूस
११	(२२२)	पारज	पारा
५	(१५२)	पारुखणें	परावृत्त करणे, बंद करणे, स्थित राहणे
१३	(३)	पारुखे	पलीकडे सर, पारोसे
१	(२४६)	पारुषणें	बंद पडणे
१८	(९६८)	पारुषविणें	खुंटविणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१६	(२४५)	पारुष्य	कठोरपणा, कठीणपणा
११	(३६७)	पार्थिव	पृथ्वीकार्य, पृथ्वीसंबंधी
१८	(११०)	पार्वण	विशिष्ट पर्वकाली येणारे नैमित्तिक श्राद्ध
६	(१९८)	पार्ष्णि	टाच
६	(१०६३)	पालाणवी	खोगीर चढवणे किंवा घालणे
११	(२०३)	पालिंगन	पंगत, समुदाय
६	(२५८)	पाल्हेलें	सुपल्लवीत झालेले, टवटवीत झालेले
३	(२५९)	पाशिक	फासा, पाश
१३	(४९७)	पासवणा	माघार, पाठमोरेपणा
१५	(४०१)	पांसु	धूलीकण, धूळ
१३	(८४)	पाळे	समुदाय
६	(२४४)	पिंगळा	उजव्या नाकपुडीतून वाहणारी नाडी
९	(१२५)	पिंजरी	छत, चांदवा
१६	(१०७)	पितृपक्ष	कृष्णपक्ष, वद्यपक्ष
१६	(२३०)	पित्त	यकृताच्या योगाने रक्तातून निघणारा आणि अन्नपचनास साहाय्य करणारा एक पिवळा रस.
११	(२०७)	पिनाकपाणिं	पिनाक नामक धनुष्य धारण करणारा, श्रीशंकर
१८	(१७३)	पिंपरुं	पिंपळाचे फळ
१०	(१०५)	पिपीलिका	मुंगी
१३	(५२२)	पिशित	मांस
११	(१३९)	पीन	पुष्ट, लड्डू

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१६	(९)	पुञ्ज	समुदाय
१३	(२२८)	पुट	क्षाराचे थर
१८	(८४२)	पुटीं वळला	पेऱ्यात वाकलेला, मागे वळलेला
१८	(१०४०)	पुण्यागिरी	पुण्यपर्वत
१०	(१९२)	पुरंदर	इंद्र
९	(२३८)	पुरस्करणें	गौरव करणे, शाबासकी देणे
४	(१३८)	पुरोडाश	हवनद्रव्यशेष
११	(२४६)	पुलकांचल	रोमांच
१८	(१२३४)	पुसी	प्रश्न, प्रश्न विचारणारा
६	(२४६)	पुळिका	आकार
११	(१२४)	पृथुतर	अधिक लड्डु, अधिक विस्तृत
११	(४६४)	पेंडवळा	भेंडोळा, पेंढी
१३	(५४८)	पेणा	मुक्काम
१६	(४१०)	पेंदळी	त्वचा, कातडी
१३	(९८१)	पेंधा	पांगळा
१५	(१२९)	पेली	पहिली, नवीन
१५	(१०२)	पेलोवेली	वाढ, पान, पल्लव
१७	(६१)	पैकी	समुदायातील
१६	(४०१)	पैशुन्य	द्वेष, दोषदृष्टी, निंदक
६	(६०)	पैस	विस्तार, फैलाव

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
९	(७०)	पैसणें	प्रवेश करणे, विस्तार पावणे
६	(५८)	पैसार	प्रशस्त रस्ता, विस्तृत जागा
१०	(१४२)	पोतास	कापूर
१३	(२०)	पोफळ घालणें	पैजेची सुपारी मांडणे, पैजेचा विडा मांडणे
९	(५०३)	पोहरी (पोहोरी)	आच्छादन
९	(५०३)	पोहरी	पोरकिडा, पोहरी नावाचा किडा
१२	(२४१)	प्रणत	नम्र झालेले, शरण आलेले
१७	(९६)	प्रणीति	अभिचार यज्ञातील एक पात्र
१३	(२७२)	प्रतारण	फसवेगिरी
५	(२७)	प्रति	गणिक
१८	(२३४)	प्रतिग्रहिता	दान घेणारा
६	(२२)	प्रतिपत्ति	मेजवानी
१२	(२४६)	प्रतिपथ	प्रतिरस्ता, प्रतिमार्ग, रूपांतर
११	(२०५)	प्रतिफलणें	सुफलित होणे, फलद्रूप होणे
१२	(६)	प्रत्यग्ज्योति	आत्मज्योती, आत्मप्रकाश
१५	(२५८)	प्रत्यग्बुद्धि	प्रत्यगात्मक झालेली बुद्धी, अंतर्मुखी झालेली बुद्धी
१५	(२५८)	प्रत्यगावृत्ति	आत्माकार वृत्ती, अंतर्मुखता
१	(२०८)	प्रत्यय येणें	अनुभवास येणे
१८	(१२२)	प्रत्यवाय	दोष, पापात्मक दोष

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(५६)	प्रत्याहार	श्रोत्रादी इंद्रियास व चित्तास शब्दादिक अशा आपापल्या विषयापासून हरण करून, परावृत्त करून निग्रह करणे, चित्ताचा अंतर्मुखी भाव.
१८	(५७४)	प्रथा	अनुभव, जाणीव, समज
१८	(२)	प्रद	देणारा
६	(४९७)	प्रबंधे	(छंदोबद्ध) रचना
१५	(३१५)	प्रबोधणें	जागृत होणे
९	(१३१)	प्रभव	उत्पत्ती
१३	(८५०)	प्रभृति	आदिकरून
१३	(४६)	प्रभेद	वेगवेगळे, निरनिराळे अंश
२	(३१)	प्रमाद	अनवधानता, चूक
८	(५)	प्रयाण	सोडून जाणे, 'मरण' या अर्थी
३	(२६३)	प्ररुद्ध	प्रकर्षाने, झाकलेले, आच्छादलेले
३	(१३४)	प्ररोह	वाढ
१	(६८)	प्रवतर्णे	तयार होणे, उद्युक्त होणे
५	(११६)	प्रवाद	वदंता, लोकवार्ता, उल्लेख
१	(१७)	प्रवाल	पोंवळे
१७	(३८३)	प्रशस्त	औचित्यपूर्ण, उचित, श्रेष्ठ
१२	(५३)	प्रहारणें	मारणे
१८	(३६)	प्राकार	कोट, तट
१	(१०४)	प्राकृत	प्रकृतिकार्य, सामान्य, प्रकृतीपासून उत्पन्न झालेले

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(८६०)	प्रागल्भ्य	प्रगल्भता, पाणीदारपणा, पोक्तपणा
१५	(१२)	प्राची	पूर्व दिशा
१६	(१९२)	प्राचीन	अदृष्ट कर्म, प्रारब्ध
१३	(२७१)	प्राणितापढाळू	प्राण्यास चैत्तिक त्रास देण्यासारखे बोलणे
२	(३७४)	प्रांतहीन	अमर्याद
१४	(२३२)	प्रासाद	मंदिर, राजवाडा
८	(५३)	प्राज्ञ	बुद्धिमान
१०	(२६४)	प्रोत	उभे तंतू
		ओत	आडवे तंतू
२	(२२३)	प्लव	नाव, नौका
		फ	
१८	(१६०४)	फरकणें	उभारणे, उठणे
१	(११)	फरशु	परशु
१८	(२४५)	फरसाळे	वेगळ्या रसाचे, भिन्न रुचीचे
१३	(१०५)	फरारी	आभास, भरभराट
१३	(१०५०)	फलितार्थ	तात्पर्य, विषयीभूत अर्थ, गर्भित अर्थ
१५	(१०६)	फांटणें	विस्तार पावणे, वाढणे
९	(४३)	फाडोवाड	स्पष्टता, वेगळेपणा, पृथक्करण
१७	(३१६)	फाव	अनुभव, लाभ
१८	(६५५)	फाळणें	फाडणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(२१४)	फुगु	फुगवट
१३	(७६१)	फुञ्ज	गर्व
१३	(१०३)	फुडेंपण	निश्चय, स्पष्टता
१६	(२२२)	फोकारणें	प्रसिद्ध करणे
१३	(७२६)	फोडसें	फुरसे, एका जातीचा विषारी सर्प
		ब	
११	(४०४)	बगा	प्रकार, आकार, दृष्टी
१५	(२७६)	बडंबा	व्यर्थ गलबला, व्यर्थ आरोप
७	(१६३)	बडि	कवड्या (सापाची एक जात)
१८	(१६७२)	बंदीजन	भाट
१८	(४२९)	बन	बाग, राई
१०	(१६९)	बनकर	माळी
७	(८८)	बरबट	चिखल
१३	(३४)	बलौता	बलुतेदार, उत्पन्नाचा हिस्सा घेणारा
७	(१८६)	बहकताती	दरवळत
१६	(४७२)	बहुडा	वर्षाव
४	(२६०)	बहुडे	मागे फिरणे
४	(१८९)	बहु प्रगटे। आत्मबोधाचा	आत्मज्ञानाचा बहु विस्तार प्रकट होतो
१८	(२५२)	बाइणी	वायदा

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१४	(३१०)	बागडी	सोंग, स्वच्छंद, चेष्टा
१२	(६७)	बापिके व्याज	पैतृक धन, कुलपरंपरागत निमित्त
१०	(१८३)	बापिया	बापडा चातक पक्षी
१५	(१०१)	बांबळ	वृद्धी, अधिक्य
१३	(४१७)	बारी	पाळी
१८	(१२५३)	बावन	एक उत्तम जातीचा बावन अतिसुगंधी चंदन
१६	(२१६)	बासट	अनेकविध विष मिश्रण
१६	(४०४)	बासटणें	चोपडणे, फासणे, माखणे
१८	(१५११)	बाहळी	विस्तार
१२	(२११)	बिढार	राहण्याची जागा, घर
१८	(६२४)	बिसाटणें	भडकणे, प्रदीप्त होणे, फैलावणे
१३	(७०१)	बीक	अधिकार, सामर्थ्य, बळ
१३	(३७६)	बीजें	संभाषण, आगमन, या बसा
११	(४८८)	बुजाला	भरून आला, दाटला
९	(२७४)	बुझावणी	समजूत, एकवाक्यता
१५	(१६०)	बुडसळे	शुष्क काष्ठबुड
६	(२५१)	बुंधी	आवरण, खोळ
२	(२३०)	बुद्धियोगु	निष्काम कर्मयोग
१८	(९६८)	बुभुत्सु	ज्ञानेच्छावान, जिज्ञासू
१७	(२८१)	बुरु	कृतघ्न मनुष्य

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(२७९)	बेगे	खिडकी, द्वार
१५	(१०३)	बेंचे	पानांत फुटलेले पान, अंकुर
१	(१२०)	बेथु	आडदांड
१	(१९७)	बेंबळ	निर्जीव, ढिला, लुळाखुळा
१४	(५१)	बेळे	दुबेळके
९	(३९३)	बोनें	पक्वान्न, जेवण
७	(८८)	बोंबणें	भरणे, माखणे, लिस होणे
१८	(७८४)	बोहणी	अगदी प्राथमिक आरंभ
१८	(५५५)	बोहरी	वणवा
१६	(६५)	बोळावा	मुक्कामापर्यंत पोचविणारा सोबती
१	(१४७)	ब्रह्मकटाह	ब्रह्मांडरूपी कढई, ब्रह्मांड
१७	(३४०)	ब्रह्मदत्त	ब्रह्मदेवाने दिलेले
८	(९४)	ब्रह्मरंध्र	जेथून प्राण योगसामर्थ्याने नेता येतो असे मस्तकातील गुप्त छिद्र.
६	(२७९)	ब्रह्मस्थान	सहस्रदळ कमळ, ललाटस्थान
		भ	
१८	(८)	भक्तभावभुवनदीप	भक्तांच्या प्रेमरूपी घरातील दिवा
१०	(३२६)	भंगी	रीत, पद्धत
१०	(५)	भंजन	नाश करणारा
२	(७१)	भंजने	नाश पावणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१	(१८)	भट	योद्धा
६	(३५४)	भडसें	उदयाने, उत्कर्षाने
११	(४२८)	भणंग	भिकारी
१	(१३३)	भद्रजाति	हत्ती
३	(२०९)	भरण	पोषण
१५	(३६०)	भरणें	समुदाय
९	(४९६)	भरा	माप
१३	(३९०)	भराडा	पुजारी
१८	(८५५)	भरोवरी	प्रगल्भतेने, समग्र
१६	(७९)	भलतेसणी	हवी तेवढी
१८	(६)	भवध्वंस	संसारदुःख विनाशक
१८	(९०२)	भवरू	भ्रमर, भुंगा
६	(३१४)	भविन्नणें	होणे, घडणे
१०	(५)	भवेभकुंभभंजन	संसाररूपी हत्तीच्या गंडस्थळाचा विदारण करणारा (सिंह)
१६	(१४२)	भाकड	दूध न देणारी, वृद्धा
१८	(३१८)	भाखा	शब्द (शब्दद्वारा), भआषा
५	(१४७)	भागा फिटणें	वाट्याला येणे
६	(९८)	भांगार	सुवर्ण, सोने
१३	(९५८)	भाटिंव	स्तुती
१७	(३८९)	भांडावणें	बंद पडणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
८	(१४३)	भाणें	ताट, पात्र
३	(२४८)	भातुके	खाऊ
१३	(६३७)	भादी	चांगली, भद्री
११	(३९५)	भार	समुदाय
१२	(१५८)	भारणी	भुरळ पाडणारा मंत्र
१	(३२)	भारती	सरस्वती, वाचा
७	(१७३)	भाल	टोक
६	(२५३)	भांव	शोभा
७	(२७०)	भावशुद्धि	अंतःकरणशुद्धी
६	(२१)	भावज्ञ	वर्म जाणणारा, गुणज्ञ
१०	(१४)	भिंग देणें	अभ्रकाचे पुट देणे
१३	(१८३)	भिंगार	तावदान, भिंगाचे घर, कंदील
१८	(१६२७)	भिंगुळवाणें	भयानक, विपरित
७	(१३४)	भीतर	आत, अभ्यंतर
१८	(६)	भुवनोद्भवारंभस्तंभ	त्रिभुवनोत्पत्तीच्या आरंभाचा आधारस्तंभ
११	(३४३)	भूतखिचा	भूतांच्या खिचडीकरिता
९	(८६)	भूतभावन	भूतांच्या अथवा जगाच्या कल्पनेचा आश्रयभूतकर्ता
११	(५७६)	भूतलें	घडलेले, उपभोगिलेले, मागील
९	(१८४)	भूतोंडी	भूताला टाकलेला बळी
१०	(४३)	भूमि	मूलाधार, पृथ्वी, मूळ

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(८५)	भृत्य	सेवक
१८	(५७५)	भेंड	एक प्रकारचा वृक्ष
१८	(८२९)	भेसक	मिश्रित, भेसळ
६	(३१४)	भेसळणें	मिळणे, विरून जाणे
३	(२५०)	भोकसा	कोथळा
१	(१३२)	भोंगळ	कर्णें
१४	(२१८)	भोगक्षम	भोगांना योग्य, भोगण्यास समर्थ
१५	(३७५)	भोगक्षीण	ज्याचे प्रारब्ध कर्म भोगून संपले आहे असे
११	(५५२)	भोगायतन	अंतःपूर, भोगस्थान
३	(२४९)	भोज	करामत
१८	(९५५)	भोय	भूमिका, भूमी
६	(७६)	भोविन्नणें	फिरणे
५	(११६)	भौम	पृथ्वीपुत्र मंगळ, एक अति पापग्रह
९	(११६)	भ्रामक	लोहचुंबक
११	(२०४)	भ्रूभंग	चढलेली भुंवई, थोरावलेली भिंवई
		म	
११	(२९३)	मकरतुंड	मगरीच्या तोंडासारखा केलेला रथाचा अग्रभाग (मुख)
११	(६०१)	मकरध्वज	मदन
३	(९३)	मख	यज्ञ
१६	(७५)	मगणें	घेणे, शोधणे, मागणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
११	(३०४)	मढ	कलिका, कळी, मुडा
६	(२१५)	मणिपूर	नाभिस्थानाजवळील एक चक्र
१३	(५१)	मत्त मुगुतकी	मत्तरूपी मोती
१६	(१२८)	मंत्राचीं बीजाक्षरे	शोलक्या अतिवाईट शिव्यांची अक्षरें (वाईट शिव्यांचे मंत्रबीजाक्षरे म्हणून सूचन केले आहे)
४	(१३०)	मंथा	मंथन करण्याचा दंड, रवी
७	(७५)	मदत्रय	विद्यामद, धनमद, कुलमद असे तीन मद
१८	(६९०)	मदवी	कोरे वस्त्र
१३	(७८७)	मधुकर	भ्रमर
१०	(९३)	मनु	स्वायंभू, स्वारोचिष, उत्तम, तामस, रैवत, चाक्षुष, वैवस्वत, सावर्णिक, दक्षसावर्णि, ब्रह्मसावर्णि, धर्मसावर्णि, रुद्रसावर्णि, देवसावर्णि, इंद्रसावर्णि हे चौदा मनु आहेत.
१६	(८७)	मनौनि	मनापासून
११	(६०१)	मरगज	पाचू (एक प्रकारचे रत्न)
१७	(४२५)	मवणी	मोजमाप
१	(७४)	मशक	चिलट
१७	(७०)	मसी	शाई (काजळीची)
५	(८३)	मसैरे	काळोख, काजळी
१८	(८८१)	महर्धि	महाग
१३	(३७१)	महापद	ब्रह्मपद
१८	(१६६)	महायाग	महायज्ञ, ब्रह्मयज्ञादी पंचमहायज्ञ

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(३१५)	महाशून्य	अत्यंत निर्विशेष परब्रह्म
५	(११५)	महुर	मधुरता, गोड
१३	(६५९)	मांगळी	पिंपळाला बांधली जाणारी मोळाची दोरी
११	(३०२)	माच	माळा, मांडव
११	(१६५)	माज	खळबळ
३	(९)	माजवण	कैफ आणणारा अथवा मादक पदार्थ, उत्तेजक पेय
३	(१०९)	माजिठे	उत्तम वस्त्र
१६	(३६२)	माजिरा	उन्मादक
८	(२०८)	माजिवटा	गुंगी, कैफ, उन्मत्तता
१८	(१०८२)	मांटुळगें	खुंटणे, मंदावणे
१८	(१५५)	मांडी बांधणें	निश्चय करणे
६	(२६४)	माणिकुले	माणिक
१६	(३४१)	माती	मावणे
१८	(५४८)	मातंग	मांग
१	(१३२)	मांदळ	ढोल
१६	(२२५)	मादुरी	तबेला ठेविणारा, घोडे पाळणारा
१५	(८२)	मांदुस	संदुका, पेटी
१	(४३)	माधवी	वसंत काळ
९	(२४७)	मानवणें	अनुभवास येणे, समजणे
८	(१९५)	मायपोट	आईसारखा मुख्य आधार, बरे वाईट जेथे साठविले जाते ते.

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१३	(१८१)	मार्दव	मृदुपणा, मृदुता, मऊपणा
१०	(३३)	माले	काकवी
१४	(१७९)	माल्हातणें	आश्रय करणे, धारण करणे
१६	(२३७)	मिख	निमित्त
११	(३९४)	मिठी देणें	गिळणे
९	(५०)	मिठी पडणें	संपणे
१३	(३२०)	मिडगण	स्तुती
१३	(३६५)	मिणधी	ओशाळी, कपटी
२	(२३०)	मुकुलित	थोडक्यात, संक्षिप्त
५	(१४२)	मुकुळणें	आवरून घेणे, कमी करणे
१८	(३९७)	मुक्त	मोती, मोक्षास प्राप्त झालेले
१८	(२७)	मुक्तमुदी	मोत्याची अंगठी
१४	(११)	मुग	मौन
१८	(५४४)	मुग्ध	मूर्ख
१२	(५३)	मुंड	मुंडके, मस्तक
६	(४८९)	मुडा	बीज साठवणीचा पेंडा, कणगा
१०	(३२)	मुद्रा लावणें	समाप्तिसूचक शिक्कामोर्तब करणे
१८	(१७१२)	मुरकुट	चिलट
१३	(२६९)	मुसे येणें	आकारास येणे
१५	(१३०)	मुळाहारी	निमंत्रण, बोलावणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
५	(११७)	मूषक	उंदीर
६	(२४९)	मूस	धातू आटविण्याचे पात्र
१४	(२७४)	मूळपत्र	परवानगीचा दाखला
४	(२२१)	मूळवणें	समूळ उच्चाटण होणे
१४	(२४७)	मेचवणें	माप घेणे, मोजणे
१७	(१२५)	मेचु	आवड
६	(१९५)	मेंढा	शिस्र
१८	(१५०५)	मेधावी	बुद्धिमान, धारणाशक्तिमान
१८	(५६०)	मेध्य	पवित्र
८	(७४)	मेर	वेळ, मर्यादा
६	(४६८)	मेहुडे	क्षुद्र मेघ, ढग
९	(१७२)	मोघ	व्यर्थ
६	(२७६)	मोड	आकार
१५	(१३८)	मोडणें	बंद पडणे
९	(४३८)	मोडोनि येणें	दाट बहरून येणे
१८	(८१४)	मोदळा	चिखलाचा गोळा
१३	(९९६)	मोहन	भुरळ
३	(१७१)	मोहर	मार्ग, रस्ता
६	(१९१)	मोहरणें	वळणे, फिरणे
१४	(१७९)	मौढ्य	मूर्खपणा

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१३	(५६८)	मौळ	शिखर
१८	(६५८)	मौळा	काटा
		य	
१	(२४९)	यमनियम	इंद्रिय व मन यांचा निग्रह, पतंजलीच्या योगसूत्रांत पाच प्रकारचे यम व नियम सांगितले आहेत ते.
१३	(३४८)	यज्ञसूकर	यज्ञवराह, यज्ञातून निघालेला वराह अवतार
९	(३५१)	यज्ञोपहार	यज्ञातील हविर्द्रव्य, यज्ञातील सामग्री
१०	(२४३)	यादस्	जलचर, पाण्यात राहणारे प्राणी
९	(४६२)	यावा	ओघ, प्रवाह
८	(५०)	युक्तिघोष	बंधत्रयरूपी मंत्रघोष
५	(३२)	युक्तिपंथ	निष्काम कर्म योगानुष्ठान हातवटी
४	(१२६)	युक्तित्रय	मूल, जालंधर आणि उड्डियाण असे तीन बंध
१४	(११३)	युग्म	जोडपे
९	(२३९)	यूप	यज्ञातील खांब
१८	(१७३७)	येकाढता	एकदेशीपणा
१५	(४७)	येरीमोहर	शेंडा खाली व बूड, मुळे वर असे उलट
१	(२६१)	येसणें	येवढे
८	(८१)	योग	फलाशी संबंध करणारा उपाय
११	(१२१)	योगऋद्धी	योगैश्वर्य
१६	(३३२)	योगपट	नवीनच संन्यास घेतलेल्या मनुष्यास संन्यासाबरोबर आलेले धर्मानुष्ठान नियम.

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(१७५६)	योगाब्जिनीसरोवर	योगरूपी कमलिनी ज्या सरोवरात उगवतात असे
		र	
१३	(२५७)	रचलेपण	स्थिरपणा, सुखरूपता, स्वास्थ्य
१०	(१५)	रजतवणी	चांदीचा मुलामा
३	(८२)	रति	आसक्ती, आवड
१८	(८५२)	रत्नाकर	समुद्र
१३	(५९०)	रन्ध्र	भोक
६	(४६२)	रंभा	केळीचा सोट
११	(३३६)	रव	शब्द
११	(६४४)	रवा	खडा, लगड
१४	(४११)	रसरसणें	कळवळणे
९	(४२४)	रहाटी	व्यापार, व्यवहार
११	(५४४)	रळी	हड्डाग्रह
१४	(२५६)	राई	मोहरी
९	(३२६)	राऊत	घोडेस्वार, राजदूत
१८	(४९०)	रागी	फलाच्या ठिकाणी आसक्त
१८	(१०४७)	राजयोग	विचाराने अंतःकरण व इंद्रिय निग्रह करणे
१७	(३२२)	राजावळ	राजमुद्रा
१७	(३२२)	राजावळी	राजसंबंधी
१६	(१६३)	राजीव	सूर्यविकासिनी कमळ

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(२६५)	रातोत्याल	लालकमळ
१०	(३१९)	राभस्य	अविवेक
११	(६००)	रांवणें	रंग देणे, छटा देणे
१८	(४२४)	राहवलेपण	गायन संपल्यानंतरचा रागरंगाचा परिणाम
१३	(९७१)	राहटवणें	व्यापार करवणे
११	(११८)	राहावणें	छापवणे, राखून गुप्त ठेविणे
१८	(१५७५)	राज्ञा	राजा
१७	(२५)	रिक्त	रिकामा, मोकळा
१७	(१७२)	रिगा	प्रवेश करणे
१	(१०५)	रिपु	शत्रू
२	(४८)	रुधिर	रक्त
१८	(२४६)	रेचक	नाकपुडीतून वारा बाहेर सोडणे
७	(८८)	रेंवनें	रुतून बसणे
१२	(१७६)	रोकडा	प्रत्यक्ष, रोखठोक
१७	(२३५)	रोमशुचि	केसाचा अत्यंताभाव, केसरहितपणा
९	(१८)	रोष	राग, संताप
१८	(६५२)	रोहो	आरंभ, दृढता
११	(१२९)	रौद्र	तामसी
		ल	
६	(१७७)	लग	संबंधाने असणारे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(२७)	लगणें	लागणे
१७	(३५०)	लंघन	उपवास
१३	(२५६)	लघिमा	नाजुकपणा, हळुवारपणा
१४	(८४)	लचकणें	चळणे
१८	(९८४)	लब्धि	प्राप्ती
१७	(१४९)	लवंघा, लवंगा	जळजळ, लवंग
१३	(३४२)	लक्षणें	कळणे
१४	(१५२)	लांकण	लेप
८	(२२७)	लांकुड पडणें	लाकडासारखे जड होणे
२	(७१)	लागणें	दंश करणे
१३	(३२२)	लाग न सरे	न टिकणे
६	(२६८)	लाघव	हलकेपणा, मोह
९	(२१)	लाजिले	लाजलेले
१८	(८५७)	लाठ	जोरकस, बलिष्ठ
८	(१००)	लाणी	अखेरचे निवासस्थान
६	(४४४)	लांबा	भाताचे रोप
११	(१३०)	लालस	अति उत्सुक
१३	(२५२)	लासी	मांजरी
१७	(७३)	लासे	चिन्ह, डाग
१७	(८)	लास्य	नृत्य

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१३	(१०४९)	लाहणा	मिळणारा
१	(६६)	लाहणें	प्राप्त होणे
१६	(४)	लिंगदेह	वासनात्मक सतरा अथवा एकोणीस तत्त्वांचे बनलेले सूक्ष्म शरीर.
२	(३१)	लिंगभेद	थोरांचा उच्छेद, उपमर्द
४	(५२)	लिहीलीं	सनदा, वाङ्मय
३	(२५४)	लुंचणें	उपटणे
९	(२२२)	लुंटणें	लोटांगण घालणे, लोळणे
१३	(७३२)	लुती	कोड, कुष्ट, लुत
२	(३६५)	लेखणीय	विचारणीय
१३	(६९४)	लेंडी	ओहोळ
२	(२३६)	लेप	विटाळ, डाग
१६	(३९०)	लेवा	लेप, डाग
७	(२०९)	लेसां	सहज, हळुवारपणाने
१०	(१०२)	लोकपाळ	अष्टदिक्पाळ
१७	(४७)	लोकोत्तर	अलौकिकता
८	(१५७)	लोटणें	दूर करणे, नाहीसे करणे
१७	(८५)	लोढणें	परिशीलन करणे
१०	(२५९)	लोथ	मोट, गाठोडे
१८	(८१४)	लोंव	लोकर
९	(५९)	लोह्या	कढया, रांजण, मोहरा

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
		व	
१३	(४७४)	वंग	कलंक, मळ
१	(२४०)	वचणें	टाकून जाणे
७	(१५२)	वज्रमिठी पाडणें	कायमचे बंद पडणे, दांतखिळ बसणे
६	(४७५)	वज्रांगी	चिलखत, वज्रकवच
६	(४९०)	वडप	वृष्टी, अति वर्षाव
६	(२३०)	वडवाळी	घास
१८	(१५३१)	वनौके	वनात राहणारे पशुपक्षी वगैरे
२	(११५)	वपु	शरीर
१७	(४०७)	वरकल	कसवटी
१	(१२२)	वरगण	विभागणी
१	(११९)	वरचिलेनि	वरीलप्रमाणे
२	(२०१)	वरपडा	प्राप्त होणे
१८	(४८२)	वराता	शिडी
१	(१६६)	वरि	तृतीयेचा प्रत्यय
८	(२०९)	वरिपडणें	प्राप्त होणे
१७	(९८)	वरिय	श्रेष्ठ
४	(११३)	वरी	ने, तृतीयेचा प्रत्यय
१८	(१०४९)	वरैत	वरणारा
१८	(२५८)	वरो	पोटगी, नित्यखर्चाचे अन्न

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
११	(६१)	वसुंधरा	पृथ्वी
१३	(६९८)	वसो	पोळ
१	(२२८)	वसौट	आश्रयस्थान
९	(५१६)	वहिला	वेगळा, निराळा
१८	(५४१)	वह्याळी	क्रीडा, खेळ
१३	(५८४)	वळित धरणें	परत फिरणे
११	(५३८)	वाऊर	अनुचित, वाईट
१३	(५६६)	वांकडी	झडीचा पाऊस
१३	(११५६)	वाक्पथ	बोलण्याचा ओघ
९	(४८०)	वाखती	छातीचा खळगा
४	(२०२)	वागुर	जाळे
११	(२९६)	वागोरा	लगाम
११	(४४)	वाच्य	शब्दांतील (बोलण्याजोगे) व्याख्यानाचा विषय
४	(७३)	वाचूनि देते घेत	कर्मावाचून फल देते, कर्त्यावाचून फल घेते
१७	(२९१)	वांछणें	इच्छा करणे
१३	(६०)	वांजट	व्यर्थ, पोकळ
२	(१७२)	वांटीव	पुरुषार्थ, पराक्रम
१८	(१२१२)	वाढणें	राहणे
१	(६)	वाण	पोत
१८	(९१३)	वाणिज्य	फसवणूक, सौदागिरी, देवघेव

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
७	(१९०)	वाति	दाखवितात, दिव्याची वात
१४	(७९)	वाद	संज्ञा, पद्धती, शाब्दिक चर्चा
१३	(२७१)	वादबळू	वितंडवाद, तंत्यास उत्तेजन देणे
१३	(८३८)	वाधावणें	वाजविणे
१८	(९०३)	वाधावा	वर्धावा, आधी आगमनाची सूचना
१	(२५८)	वानिवसें	चुकून, दुर्दैवाने, अकस्मात, दैववशात
११	(२०७)	वायकांड	निष्फळ बाण
३	(१९८)	वायस	कावळा
१३	(१२८)	वायाणें	घालणे, वाहणे
३	(८)	वारणें	सांगणे, मागे आणणे
९	(२१६)	वारु	घोडा
१८	(१६०१)	वारू	थांबविण्याकरिता
१	(१२)	वार्तिक	सुत्रावरील व्याख्यान
१२	(२५)	वाल	दोन गुंजा मिळून होणारे वजन
६	(२५)	वालीफ	गवसणी, फलकट, आच्छादन
१५	(९४)	वाल्हीदुल्ही	नवानवसाची, लाडकी, नवीन, लुसलुशीत
७	(१०१)	वाव	चार हात लांबीचे माप
११	(२१९)	वावटणें	विश्रांती घेणे
११	(३८७)	वासिप	भय
६	(१८)	वाहणीं	पद्धत, प्रकार

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१७	(४२९)	वाहर	पीडा, संकट
११	(१३९)	विकट	हिडीस स्वरूपाचे
१०	(६०)	विकडी	अलंकारिक भाषण, दूरान्वयाने
२	(४१)	विकरवणें	विकार उत्पन्न करण्याचा प्रयत्न करणे
१८	(३)	विगतविषयवत्सल	वैराग्यवानाचा कैवार घेणारा
९	(१७०)	विचडणें	भंगणे
६	(४९)	विचंबणे	कष्टात पडणे, कुचंबणे
१८	(१०५१)	विचंबवणे	कुचंबत ठेवणे
१३	(१६)	विचळणें	विचलीत होणे, मोडणे
९	(६)	विचुका	अव्यवस्थित
१३	(४३५)	विंजणा	पंखा
१३	(७२१)	विजिला	वारा लागलेला
१५	(६२)	विटंक	घनदाट, निबीड
१८	(४६)	विडापाऊड	विडा पैका, पैज मारणे
११	(१३९)	विताळ	मोठ्या टाळूची
१५	(४०२)	विदग्ध	परिपक्व
१८	(२)	विदळितामंगळकुळ	सकल अशुभांचा ज्याने नाटनाट केला आहे असा
१८	(४४)	विंदाणी	ज्ञाते, कुशल
७	(२१)	विंदाणे	कौशल्य
२	(२००)	विदारणें	फांक करणे, फाडणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(७)	विदुद्योद्यानद्विरद	ज्ञानोदयरूपी अरण्यातील हत्ती
१२	(१८१)	विनटणें	शोभणे
१४	(२५)	विनतीव्याज	प्रार्थनेचे निमित्त
१५	(६६)	विन्यास	खुलासा, उत्तम रचना
३	(१८६)	विन्यासणें	ठेवणे, स्थिर करणे
७	(१०२)	विपाइले	थोडे, क्वचित, विरळा
१०	(३१८)	विबुध	ज्ञानी
१०	(३१८)	विबुधवनवसंत	ज्ञानपुरुषरूपी वनाचा वसंत
१५	(४६६)	विरंगुळा	विसावा, हरकत
१	(११७)	विरजा	मदतकर्ता
२	(५३)	विरु	वाकडेपणा
२	(६६)	विरुढणें	अंकुर फुटणे
८	(१७)	विरुळें	झिरझिरीत
१३	(२७१)	विरोध	विरोध निर्माण करणारे
७	(१८१)	विह्या	विरहाने दुःखी
१२	(६२)	विलग	उपद्रव
२	(३१२)	विवशी	हडळ
४	(१६)	विवस्वत	सूर्य
११	(२७१)	विवक्षा	बोलण्याची इच्छा
१४	(३)	विशदविद्या	स्पष्ट अध्यात्मविद्या

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(१२१२)	विशेख	शिल्लक, विशेष
१४	(६७)	विश्रामशालिका	विश्रांतिस्थान
११	(२३३)	विश्वतोमुख	ज्यास अनंत मुखे आहेत असा
११	(३३२)	विश्वेदेव	सर्व देव, देवताविशेष, हे दहा आहेत
८	(२१३)	विषमवात	त्रिदोष, वायुप्रकोप
१	(१३३)	विसणैलें	चिडून, आवेशयुक्त होऊन
६	(९८)	विसुरा	आश्चर्य, विचार, विस्तार
५	(१३८)	विहार	राहण्याचे ठिकाण
७	(२)	विज्ञान	प्रपंच ज्ञान, अपरोक्ष ज्ञान
१४	(३०५)	वीचि	विरक्त
१२	(९७)	वृत्तिक	वतनदार
१८	(३४३)	वृत्तिपंथ	व्यवहार मार्ग
२	(३३)	वृंद	समुदाय
७	(४७)	वेखासें	विरुद्ध
१३	(५७१)	वेंगडी	फेगडी
१५	(१२२)	वेचकपणा	खर्चिकपणा, औदार्य
१८	(१३४)	वेझ	सूक्ष्म छिद्र
१८	(१४५९)	वेठणें	मूर्त होणे, आकाराला येणे
१३	(४११)	वेध	ध्यास, छंद
१२	(६४)	वेल्हावणें	विहार करणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(८२७)	वेल्हावणीं	विस्तार
१०	(२३१)	वेल्हाळ	प्रिय
१४	(१६)	वेद्दारा	सावकार
१८	(१७४६)	वेसजें	प्रकाश
१३	(३१२)	वेळाउळ	मंदिर
८	(१३२)	वैकल्य	विकलता
१३	(८०७)	वोखती	चिंता
१८	(९९८)	वोखद	औषध
४	(१०७)	वोगर	पक्वान्नाची वाढ
३	(१२)	वोटंगणें	अवलंबून राहणे, आश्रय करणे
९	(४९१)	वोडण	ढाल, संरक्षण
९	(१७३)	वोडंबरी	गारुडी विद्या
६	(३३९)	वोडव	आदर सत्कार, योग्यता
१	(१३६)	वोडवणें	प्राप्त होणे
१३	(६९३)	वोडवारां	घरबंध
११	(५४०)	वोढाळ	ओढाळ अथवा उनाड गुरू
१८	(९४२)	वोढी	त्रास, ओढाताण
१५	(७६)	वोपसरा	संबंध, रत्नाचे तेज खुलून दिसण्याकरिता दिलेला रंग
७	(७३)	वोभाण	पूर, वेग
१३	(५६१)	वोमथणें	लोंबणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१७	(२३१)	वोरप	ओरखडा
१	(२३२)	वोलावा	आश्रय, जिद्दाळा
८	(१४४)	वॉलिवठा	वाहती वाट
११	(५४०)	वोल्हांडणें	हाकलणे
११	(२९०)	वोल्हावणें	शांत होणे
९	(२८६)	वोल्हावा	जिद्दाळा, आधार
१३	(८१७)	वोवसा	व्रत, वाण
१८	(४८४)	वोवांडणें	ओलांडणे
१६	(९२)	वोसंतणें	आचरण करणे
१५	(१६३)	वोसरा	कमताई, कमी होणे
१८	(५७८)	वोसाळ	निरर्थक
१४	(२९१)	वोसें	न्यूनता
११	(६८२)	वोहटा वाहिला	माघार घेतली
१३	(८३८)	वोहर	वधूवर
१३	(४३१)	वोळगी	चाकरी, सेवा
१८	(११६७)	वोळघणें	चढणे
८	(८९)	वोळंबा	वाळवी
१८	(१७९५)	व्यंकटी	कुटिलपणा, वाकडेपणा
१७	(४०२)	व्यंजक	व्यक्त करून दाखविणारे
१३	(७४०)	व्याध	पारधी

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१	(२५३)	व्याळ	साप
१३	(७२४)	व्युत्पत्ति	शास्त्रीय ज्ञान
१५	(२३५)	व्योमकुसुम	आकाशपुष्प
५	(१५३)	व्योमगामी	आकाशात जाणारे
९	(४६५)	व्रजांगना	गोकुळातील गोपी
		श	
१८	(१७१९)	शफर	एक प्रकारची माशाची जात
१८	(७)	शमदममदनमदभेद	शमदमेकरून कामाच्या भराचा नाश करणारा
१८	(१८७३)	शराव	परळ
१३	(५५४)	शल्य	सलणारा काटा
१५	(२१५)	शशविषाण	सशाचे शिंग
१५	(५६)	शाड्डळ	हिरवागार
१	(२२३)	शालक	मेहुणा
१४	(५५)	शिखा	शेंडी
१३	(५६१)	शिनसाळ	जुनी साल, चमत्कारिक
६	(१४२)	शिरयाणी	महत्त्व
१४	(१८५)	शिरयाळी	डोके
१८	(१६५३)	शिराणी	आवड
१५	(१८९)	शिष्टागमविधान	शिष्टाचार व वेदोक्त आचरण
१८	(१७९)	शिसार	अर्धशिशी, डोकेदुखी

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
५	(११७)	शीतळ	थंड
९	(५००)	शीस	मस्तक
१३	(२९२)	शीळ	वागणूक
१३	(११३९)	शुक्ति	शिंप
१३	(१०६)	शुक्र	वीर्य
१८	(६८७)	शुचा	चिंता, काळजी, शोक
१२	(१)	शुद्धे	अविद्यादिमलरहित, विकाररहित
१७	(२४२)	शृंग	शिखर, शिंग
४	(५३)	शेंस भरणें	सांगड घालणे, लग्न लावणे
२	(२१)	शोच्यता	खेद, शोकयोग्य
१३	(१०६)	शोणित	रक्त
१८	(१०१८)	शोधारणें	शुद्ध करणे
१६	(११८)	श्राव्यत्व	ऐकण्याचे बाबतीत
१४	(३२८)	श्रीमाठ	अहंकार, अभिमान
९	(४४९)	श्रुताधीत	शास्त्र ऐकलेला, पढलेला
१६	(३७४)	श्रेणी	वर्ग, पंगत
१६	(४०३)	श्रौतादिक	वेदबोधित इ.
६	(१४२)	श्लाघणें	स्तुती करणे
११	(१०३)	श्लाघ्य	प्रशंसनीय
१६	(२८)	श्लेष	द्वयर्थी उपमा

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१५	(१११)	श्वः	उद्या
५	(९३)	श्वपच	चांडाळ
		ष	
६	(४७४)	षट्कर्म	यजन, याजन, अध्ययन, अध्यापन, दान, प्रतिग्रह ही (ब्राह्मणाची) सहा कर्मे आहेत.
६	(१७६)	षटपद	भ्रमर
		स	
१	(२३१)	सकर्दम	चिखलाने भरलेला
१	(२)	सकळार्थमतिप्रकाश	सर्वज्ञेय व वृत्तिज्ञान यांचा सामान्य प्रकाश
११	(१३४)	सकाळें	अतिशय काळे
१८	(६१०)	सक्लेश	दुःखाने भरलेले
८	(१४०)	सगडी	शेगडी
११	(९२)	संचाडपणा	तीव्र इच्छा
६	(१९८)	संचु	आकार, बांधा
११	(५४७)	सजनपण	मित्रत्वाचे नाते
१८	(१७७०)	संजात	उत्पन्न केलेला
११	(३९७)	संजोडा	(घोडे) जोडलेला
७	(१३०)	सडी आयती	संगरहितपणा, एकटा
१८	(६५)	संडी पडणें	हार खाणे, बाजूला पडणे
७	(१७२)	सणाणा	तीक्ष्ण

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१५	(१३३)	संत	विद्यमान, स्थिर
९	(२९९)	सतासत	अविनाशी व विनाशी, खरे व खोटे
२	(२७२)	संतासंत	सांग आणि असांग, बरेवाईट
१५	(१८३)	सत्राण	थोर, भयंकर जोराने
१	(१३)	सत्कारवाद	सांख्य दर्शनांतर्गत सत्कार्यवाद
६	(२४५)	सत्यधूत	सत्याने पवित्र झालेले
१८	(२४६)	सत्यासत्यसमरसे	सत्य-असत्य यांचे मिश्रण झाले असता
१८	(२४६)	सत्यासत्यचि जिणिजे	सत्यासत्यास जिंकले जाते
१४	(२२४)	सदतिसावें	गीतेत तेराव्या अध्यायात छत्तीस तत्वांपलीकडील ब्रह्म
८	(२२९)	सदट	दाट
३	(४३)	सद्य	त्वरित
५	(१४१)	सनागर	अतिशय चांगले
१६	(४७३)	सनाथ	मोठा, ज्याला आश्रय आहे असा
९	(८३)	सन्निपात	त्रिदोषात्मक ज्वर
९	(२०५)	सपाखर	कृपाळू
१३	(१०९८)	सपायी	सर्वथैव
६	(२६६)	संपुट	शिंपल्यांचा जोड
१३	(४४३)	सपोष	पुष्ट
१६	(३१३)	सफोल	व्यर्थ, निष्फळ
१५	(१८७)	सबोंब	सुशोभित

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१	(१५९)	संभ्रम	गोंधळ
१	(२६८)	समर	युद्ध
१८	(८८१)	समर्धी	स्वस्त
९	(१०३)	समवाय	नित्यसंबंध
११	(९२)	समस्या	मर्यादा, योग्यता
१२	(२०२)	समान	नाभिस्थ असून, अन्नरसाचा सर्व शरीरात सारखा प्रसार करणारा प्राण.
४	(१३५)	समिधा	यज्ञात होमाकरिता पवित्र काष्ठे
१८	(८२८)	समीननिमीन	समविषम, अर्धार्ध
१२	(९४)	समुद्धर्ता	चांगला उद्धार करणारा
८	(५०)	संयम	धारणाध्यानसमाधिरूप समय
१२	(१२१६)	सरळी	मोकळीक
१५	(३९६)	सराव	अभ्यास
२	(६०)	सरिता	नदी
१	(१२१)	सरिसे	तयार, सारखे
६	(२८६)	सरी	योग्यता
१६	(१४६)	सल	शल्य, दुःख
१८	(६४२)	सलंच	लाजिरवाणे, तुच्छ वाटणे.
२	(१२७)	सलिल	पाणी
१६	(१४६)	सलें	शल्ये
११	(२९१)	सलेप	सदोष

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(१६१०)	सवंग	स्वस्त
१०	(६०)	सवडी	शेवट, फट
१६	(३)	सवळें	पहाटे, प्रातःकाळी
१३	(७७१)	सवा	बाजू, इच्छा
१५	(२०९)	सविवळें	विस्तारपूर्वक, खुलाशासह
९	(२४२)	सविवेकमतिपाटव	आत्मानात्मविचार करण्याची बुद्धीची कुशलता
३	(२६)	सेवसा	स्वइच्छा
१८	(९५४)	संसिद्धि	वैराग्य, अंतःकरणशुद्धी
१४	(४९)	संसृति	संसार
५	(२६)	संस्था	सम्यक व्यवस्था
१५	(४०५)	सस्य	धान्य
१४	(३५२)	सस्यांत	धान्य कापण्याची वेळ
१७	(३३)	सहचर	सोबती
११	(४५४)	संहारवाहर	संहाररूपी संकट
१३	(४६१)	संहिष्णु	सहन करणारा
५	(७८)	सळ	भंग
६	(४१४)	सळणें	भीती वाटणे, छळणे
२	(२४४)	स्वर्ग, संसार, नरकावस्था	पारत्रिक, ऐहिक आणि अधोगती या तीन गती
१२	(११९)	स्वजातीच करून घेई	आयुष्य स्वजात्यनुगुण करून घे
९	(३०)	साइखडें	बाहुली (लाकडाची)

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१६	(६२)	साउमा	समोर, पुढे
१३	(७५८)	साउळ	पांढरेपणा, पिकणे
२	(२३०)	सांख्यस्थिति	ज्ञानमार्ग
५	(८)	सांगडे	सारखे
४	(१२५)	साग्रिक	अग्निहोत्री
१	(११८)	सांघात	मिलाफ, मेळ
१३	(२४६)	सांचिल	स्थिरपणा
१३	(४३९)	साजा	प्रसन्न, पूर्ण भरलेला
१८	(७३४)	साट	वेग
६	(४६)	साटोप	अहंकारयुक्त
८	(१६६)	साटोपा	कोठार
१४	(२३५)	सांडी पडणें	कोपऱ्यात पडणे, सांदी पडणे
३	(५३)	सांडी मांडी	मी टाकीन अथवा मी करीन
९	(३८१)	सांडोवा	उतारा
१३	(३२०)	सांते	त्याच्या बरोबरीने
८	(५६)	सात्विकभाव	हे आठ आहेत ते खालील श्लोकात दिले आहेत : स्तम्भः स्वेदोऽथ रोमाञ्च स्वरभङ्गोऽथ वेपथुः। वैवर्ण्यमश्रु प्रलय इत्यष्टि सात्विकाः स्मृताः ॥
१०	(१११)	साद	ध्वनी, इच्छा
१४	(१०७)	सांदणी	सांधणी, सांधा, जोड
१	(९०)	सादुकणें	भडकणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
११	(३८)	साध्वस	भीती
९	(१७४)	साबरी	काटे निवडुंग
९	(३२४)	सांबरे	सडा-संमार्जन
१७	(१४३)	सांबळ	पहार
१८	(२५०)	सामान्या	वेऱ्या
१८	(१०८०)	सामिप्य	समीपता
१३	(११६७)	सामुद्रिक	हात, पाय वगैरे अवयवांवरील रेखा व चिन्हे
१८	(१६३६)	सारंग	भुंगा
६	(१७७)	सारस	चक्रवाक पक्षी
१५	(९८)	सरोख	सरळ
९	(४४२)	सावज	श्वापद, मगर
१८	(१७२५)	सावाइकें	अडचण, संकट
१८	(८५७)	सावाय	साहाय्य
१८	(५८८)	सावायिलें	मदत करणे
१५	(१४)	सासनणें, सासिनणें	भरास येणे
११	(४१०)	सासिकवच	तलवार व चिलखत यांसह
१०	(३०९)	साहान	सामुग्री
१७	(२४९)	साक्षेप	कष्ट करून, प्रयत्नपूर्वक
१८	(१६५४)	साक्षेपे	जाणूनबुजून
१७	(१४२)	सिंग	वरचा भाग, अग्र भाग, टोक

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१४	(३४२)	सिंतरणें	भ्रमात पाडणे, फसविणे
१८	(६४३)	सिदणें	दुःख पावणे, कष्ट होणे
६	(४५४)	सिद्धप्रज्ञा	अभिजात बुद्धी
६	(३९)	सिनानें	भिन्न, वेगळे
१८	(१५८९)	सिनार	वेगळेपण
१३	(५०५)	सियारी	डाकीण
१६	(३९)	सिरयाणी, सिरीयाणी, सिराणी	हौस, आवड
१०	(२५३)	सिसाळ	मस्तक
१८	(१६७६)	सिंहस्थ	पुण्यकाळ, एक पर्वणी
११	(६१९)	सीगेचीं	टोकाची, परिपूर्ण
१५	(१४०)	सीनसाल	जीर्ण सालीचा
११	(४९)	सीस	मस्तक
१३	(४२२)	सुआरु	स्वयंपाक करणारा
१६	(६७)	सुखसंभवी	सुखाला उत्पन्न करणारी
१८	(१६३५)	सुखागम	सुखाची प्राप्ती
१३	(८१३)	सुगरवा	थाटमाट
७	(५५)	सुघट	उत्तम बनलेली
६	(१९३)	सुघटितें	सुस्थिर
१३	(८७)	सुझणें	कळणे, समजणे
१३	(२३)	सुटिका	वर्षाव, वृष्टी, मोकळीक

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१२	(५४)	सुडावणी	मुक्तता
१७	(४१८)	सुणा	व्यर्थ
९	(४३९)	सुणें	घालणे
५	(४७)	सुतणें	निजणे
१६	(४०४)	सुति	टाकतात, मारतात
७	(३२)	सुती	थोडक्यात विचार, सुत, वातदोरा
१	(२६४)	सुदणें	घालणे, देणे
५	(१६१)	सुदंश	मर्मज्ञ
१८	(६७७)	सुद्रव्य	चांगला पदार्थ
१८	(३६९)	सुनाटें	व्यर्थ
६	(१८३)	सुबद्ध	एकमेकांना नीट बांधलेले
१५	(६७)	सुभग	उत्तम दैवाचा
१६	(२५३)	सुभगा	भाग्यशाली स्त्री
१	(९८)	सुभट	चांगला योद्धा
९	(४८१)	सुभद्र	सुकल्याण
१०	(५३)	सुभरणें	चांगली फळी धरून येणे
१६	(२२४)	सुभें	(शिंतोडा) पडला, घालतो
१३	(११६४)	सुभेद	मर्म स्पष्ट करणारे
११	(३३८)	सुयानें	सुकाळ
१८	(१६०४)	सुरकणें	संकोच पावणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१५	(७४)	सुरत	मैथुन, भोग
१५	(६८)	सुरफुरे	अतिशय, भरपूर
३	(२३)	सुरवाड	सुख, रेलचेल, विपुलता
१२	(२४१)	सुरसहयशील	देवांना साहाय्य करणे हा ज्याचा स्वभाव आहे असा
१	(७४)	सुवर्णे	घालणे
१३	(११५२)	सुवाय	चांगला किंवा अनुकूल वारा
६	(२४०)	सुषुम्ना	इडा व पिंगला या दोन नाड्यांमधील नाडी
८	(९०)	सुसड	चांगले सडलेले, निर्मळ, स्वच्छ
१३	(१०६०)	सुसी	घालसी
९	(२४१)	सुहाड	मित्र, राजा
१३	(४८)	सुहावर्णे	तयार करणे
१५	(१६१)	सुहावा	मधुर, सुशोभित
१४	(१४६)	सूति	अभिमान, तादात्म्य
१३	(८३०)	सूपकर्म	पाकक्रिया
१	(१५)	सूक्ष्मेक्षण	बारीक डोळे असलेला
२	(९७)	सृजर्णे	उत्पन्न करणे
१७	(३३८)	सृजन	उत्पत्ती
२	(३६२)	से	स्मरण आठवण
१५	(४९०)	सेजार	बिछाना
१८	(४२३)	सेंद	करंडी

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
११	(२२६)	सेयातु	निजलेला
७	(१०१)	सेलणें	पाणी तोडणे, दुष्ट शब्द बोलणे
१६	(१६१)	सेलभागीं	योग्य जागी
१	(१३१)	सैंध	जिकडे तिकडे, सर्वकडे
१३	(५७५)	सोइलिया	निजलेल्या
६	(४२०)	सोकणें	सवकणे
१३	(३८)	सोकरणें	रक्षण करणे
१५	(१८६)	सोट	फोक, सरळ
१८	(४४)	सोडणी	मोक्ष, ओळंबा
८	(६)	सोप	व्यर्थ, धान्यावाचून पिशा असलेली कणसे
६	(५४)	सोपान	जिना, पायऱ्या
६	(३७९)	सोपारें	सोपे
९	(३०९)	सोमप	सोमरसाचे पान करणारा
१३	(४५६)	सोयचुकी	मार्ग सोडून
१३	(१०५०)	सोलीव	स्वच्छ, निर्मळ
६	(१३८)	सोस	हव्यास, सायास, हावरेपणा
५	(८)	सोहकासन	सुखकारक वाहन, पालखी, सुखासन
१३	(४६६)	सौंदर्णी	परटांचे कपडे भिजवून उकडण्यास ठेवण्यांचे भांडे
१५	(१७)	सौभग	भाग्य, नशीब
९	(९१)	सौरस	आयास, यत्न

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१०	(२२९)	स्कंद	कार्तिकस्वामी
१८	(२४६)	स्तंभर्णे	आत खोचलेला प्राणवायू स्थिर करणे
१६	(१८)	स्तव्य	स्तुती करण्यास योग्य विषय
१४	(३३९)	स्थाणु	खांब
१३	(६६२)	स्थावर	अचर
१३	(४४६)	स्नपन	स्नान
१३	(९८९)	स्निग्ध	प्रेमळ, तुपट
११	(१३८)	स्निग्धवपु	तुळतुळीत शरीराची
१६	(३२८)	स्पृहा	हाव, उत्कट इच्छा
१३	(२०९)	स्फीति	कीर्ती
११	(२०४)	स्फुटि	चमक, प्रकट
१८	(४)	स्फुरदमंदानंदबहळ	ज्याच्या ठिकाणी जोराचा व विपुल आनंद प्रकट आहे असा.
९	(२४२)	स्कृक् (सुच)	यज्ञात अग्नीत तूप इत्यादी टाकण्याची वटपत्राकार लाकडी पळी.
९	(२४२)	स्रुवा	यज्ञातील एक पात्र, लाकडी चमचा
१८	(६)	स्वप्रभ	स्वयंप्रकाश
१८	(१०७२)	स्वराज्य	ब्रह्मैक्य सत्ता
१८	(११३३)	स्वसंवित्ति	आत्मज्ञान
१८	(१०)	स्वसंविद्धमबीज - प्ररोहणावनी	आत्मज्ञानरूपी वृक्षाचे बी वाढण्याची जमीन
११	(३३१)	स्वस्तिवाद	कल्याण असो असे म्हणणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(२१०)	स्वाधिष्ठान	योगशास्त्रोक्त षड्क्रांतील दुसरे चक्र
९	(५३२)	स्वेद	घाम
९	(५२९)	स्वेदकणिका	धर्मबिंदू
१५	(१४८)	स्वेदज	घामामधून उत्पन्न होणारे, चतुर्विध योनींपैकी एक
		ह	
११	(३५३)	हटें तटें	बरोबरीच्या सामन्याने, चुरशीच्या सामन्याने
१३	(४२०)	हडप	पानदान, विडा देणे
६	(२०७)	हडौती	गळ्याखालची हाडांमधील खळगी
१२	(७)	हल्लर	गाण, अंगाई गीत
१५	(१६१)	हवाव	रंग, शोभा
५	(३३)	हव्यास	छंद
१८	(११२८)	हस्तांतर	भिन्नपणा, अन्यरूप
४	(१३४)	हळुवारणें	हलके होणे, वाळणे
१३	(५५१)	हाडखाइर	हाडवैर
१३	(६३२)	हात धरणिया	हातोहात
१८	(२४९)	हात फाटणें	रुचि वाढणे, अमर्याद वाढणे
६	(४१४)	हातफळी	पैज, हातोहात मारणे
६	(२८२)	हातबोनें	हातात घेतलेला नैवेद्य, पक्वान्न
१५	(२५८)	हातबसणें	मुठीत धरणे, हस्तगत होणे
३	(२३)	हातां चढणें	प्राप्त होणे

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
९	(५२)	हातां येणें	प्राप्त होणे
६	(११९)	हातासन	हातवटी
१०	(२५५)	हातियर परिजता	शस्त्र धारण करणारा, शस्त्र उगारणारा
१६	(२३)	हातिबा	हाडवात, बोटवात
१८	(१२२)	हातोफळीया	हातावर हात मारून
१८	(४८८)	हार	रांग, पंक्ती
११	(३५२)	हारी	माघार
१३	(४९७)	हाला	मारले असता
१३	(६९०)	हिंडणवारा	भ्रमण, भटकणे
१७	(३८८)	हिणवणें	कमी पडणे, उणीवणे
११	(४५३)	हिंपुटी	कष्टी, खिन्न
१४	(३३४)	हिम	बर्फ
९	(१०)	हिमकर	चंद्र
१	(२३४)	हियें	हृदय
१	(१६३)	हिये घालणें	काळजाचा ठाव सुटणे, चाती फुटणे
९	(३५)	हिये फोडणें	अंतःकरण खुले करणे, अंतःकरणातील गुप्त गोष्ट सांगणे
१६	(४१६)	हिरणें	हिरावून घेणे
१	(१३५)	हिंवणें	थंडी किंवा कापरे भरणे
९	(४३७)	हिवर	एक प्रकारचा वृक्ष
१५	(१७२)	हिंसाविषयपुढारी	हिंसा व शब्दादी विषय ज्यात पुढे आहेत ते

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
६	(२३४)	हीर	काडी, ईषिका, अंतर्भाग
९	(३६९)	हुटहुटणे	फुड्ड असणे
७	(८०)	हुडा	बुरूज
३	(१२१)	हुत	हवन केलेले
९	(२६८)	हुतक	हवनद्रव्य
३	(१२१)	हुतशेष	यज्ञ करून अवशिष्ट राहिलेले
३	(२३९)	हृदयकमलआराम	हृदयरूपी कमलामध्ये आराम घेणारा आनंददाता
१	(१०१)	हृदयनंदन	हृदयाला आनंद देणारा, मुलगा
१०	(२९०)	हृदयशल्य	हृदयात काट्याप्रमाणे सलणारे
११	(५८९)	हृष्ट	आनंदित
११	(६१०)	हेकाड	एककली
९	(३८०)	हेंदरा	अजागळ
१५	(३०५)	हेम	सोने
३	(२३३)	हेयोपादेयही	त्याज्य-ग्राह्य
१३	(४०२)	हेलावा	उसळणारा, लाट
१३	(१६४)	हेळसणें	तुच्छ मानणे
४	(३९)	हेळा	वेळ
९	(१२५)	होकारणें	थांबविणे
६	(५६)	होड	पैज
४	(११९)	होता	यज्ञ करणारा, यज्ञातील एक ऋत्विज

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
		क्ष	
१४	(७)	क्षमत्व	सहनशीलपणा
१८	(६५७)	क्षमी	समर्थ
१५	(४७६)	क्षर	क्षर पुरुष
१५	(५२३)	क्षरणें	गळणे
१३	(९१९)	क्षारता	खारटपणा
४	(१३०)	क्षाळणें	धुणे
१२	(४३२)	क्षिति	पृथ्वी
१८	(१८०५)	क्षितीश	पृथ्वीपती
१५	(३७५)	क्षीण	क्षय पावलेले, संपलेले
१	(७)	क्षुद्र	लहान
१	(४०)	क्षेत्र	जमीन
६	(३५७)	क्षेत्रसंन्यास	मरेपर्यंत एकाच तीर्थाच्या ठिकाणी राहण्याचा निश्चय केलेला संन्यास.
१३	(७)	क्षेत्रज्ञ	क्षेत्राला जाणणारे, जीवात्मा, गुणतादात्म्यास पावलेला आत्मा.
१२	(१२)	क्षोणी	पृथ्वी
२	(३९)	क्षोभ	मनात उत्पन्न झालेला विकार
२	(२६९)	क्षोभणें	क्षुब्ध होणे
		ज्ञ	
१३	(४०)	ज्ञप्ति	ज्ञान मात्र

श्रीज्ञानेश्वरीतील कठीण शब्दांचे अर्थ

अध्याय	ओवी	शब्द	अर्थ
१८	(५३३)	ज्ञातव्य	जाणण्यास योग्य
३	(१०६)	ज्ञाति	जात
१५	(७७)	ज्ञातृज्ञेयाविहीन	आश्रय विषय यांनी रहित
७	(२)	ज्ञान	स्वरूपज्ञान
११	(३२६)	ज्ञानशूर	ज्ञानसंपन्न देव
१४	(२६)	ज्ञानार्थ	ज्ञानाचा विषय, ज्ञानगम्य विषय
१५	(५०३)	ज्ञानाज्ञान	यथार्थ व अन्यथा ज्ञान
१३	(८६५)	ज्ञेय	ब्रह्म, जाणण्याचा विषय